

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ד' (תש"פ)

מאמרים נבחרים משיבויות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

עקב

זֶהַר הַמְבֹאֵר
הַפֶּתַח וְהַכְבוֹד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קרון מלפני בכ"ה

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

עקב

שאלו התלמידים הקדושים של אדונינו הבעל שם טוב זצוקלה"ה את רבם הקדוש למי ידבקו את עצמם אחר פטירתו ואמר להם שישאלו להרב שיירצו לדבק ולקרב את עצמו אליו תקנה ועצה איו להנצל מגדלות וגאונה אם יאמר להם איזה עצה ותקנה האיו להנצל ידעו נאמנה שאין בו ממש כלל ואם יאמר להם אשר לזה אין שום חכמה ועצה רק אם השם יתברך מרחם על האדם ומצילו מן הגאונה והתנשאות ידעו שהוא צדיק אמת וידבקו את עצמו אליו: (אמרי יוסף בהר)

אוצר מניני החסידות

- א תולדות אדם | הדקדוק בלשון הפסוק | באור הבטוי עקבתא דמשיחא | בכיאת משיח התגלה הדעת בעולם
- ב מלבוש לשבת ויום טוב | דברי הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א שהגאולה הגתידה תהא ללא מלחמות | באור הפסוק על פי זה
- ג עבודת ושקמה | יהיה עקב תשמעון - בסוף יראו עם ישראל שהצרות והיסורים היו לטובה וקר הנה מקרב להיות
- ד זכרון זאת | ששקמה תמידית גורמת השגרת השכינה
- ד רביד הנהגה | אף אם דומה בעיני האדם שדלתות התשובה נעולים בפניו יהיה בשמחה ויתחוק
- ד אהוב ישראל | כל אדם מישראל יזכה לתשובה והשמחה מקר מסיבת להתפאר על הצד
- ד שפע חיים | רק על ידי עבודת ה' בשמחה מנאחים את הצד
- ו יסוד ושדש העבודה | התעוררות לבדו ברפת המזון בכונה ובשמחה וגדל התקון הנפשית בך
- ז דבר חיים | ברפת המזון כשעודת הלילה מחזיקה את האדם בעבודת הבורא | מעשה בהרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדינא זיע"א
- ז לב שמחה | חשיבות ברפת המזון בכל ימות השבוע
- ז פחדים המלך | באור סמיכות היום לעשאתם ליהיה עקב תשמעון
- ח מוחשיו הלכן | רמז לתקון השכינה ע"י התפלה
- ח חקי חיים | יש להזהר שלא לדוש בעקבו אפילו מנהגי ישראל מפני שפרשו במקום גבות מאד
- ט מוחשיו הלכן | ישפדל לזכות לנפש רוח ונשמה
- ט שפתי צדיק | יתחוק בעבודת הקדש ואפילו בשעת נפילה לא ימס לבו רק ויתאמץ באמונה
- ט לקוטי הלכות | עשר שבת פרות ארץ ישראל הוא הנעם העליון הגנוז בהם
- יא מאיר עיני חכמים | באור גאה על טעם הדבר שארץ ישראל יהיה תהלה בידי הישמעאלים ונשלה מהם על ידי הנוצרים
- יא פתוחי חותם | רמז להקפדה על גטילת דמים כראוי שעל ידי פו לא יגרם לו להיות עני
- יא אהל תורה | אין הרוחאת שמשה רבנו לא אכל בשמים אלא נצטער על שאוכל פארוץ למרות שאינו נצרך לקר
- יא לקוטי שיחות | משה רבנו תפס את הלוחות על מת לקנותם בקנין קדי ששבידתם תתיחס אלו
- יא מוחשיו הלכן | התמיהה בלשון הפסוק
- יד תניא | כל נפש מישראל כלולה בהנשמת משה רבנו
- יד ישמחו ישראל | מס"ו באב יש להתנהג בענינה כדי לזכות ליהיה בימים הנוראים
- יד שפת אמת | על האדם להתמלאות אימה ויראה ממה שהייה הקב"ה עבודת המלאכים והשרפים ובאר בו לעובדו
- טו מאור ושמש | נשם ותפרן חפץ להצדיק בריתיו, וזן את האדם דנקא בשעה ששועה תשובה
- טו ברפת משה | באור הפסוק באפן נפלא על דרך הברעתי את מעשי וקפחתי את פרנסתי
- טז מתור"א מבעלזא | למען ירבו ימים וגו' מימי השמים על הארץ - על ידי קיום התורה והמצוות של הנביאים והתלמידים מתעלה האב ונרבה בעולם העליון
- זי טל חיים | באור נפלא פיצי' לא יתן ולא יתנו אחרים' מני בון נותני' המדקה
- יח דברי יואל | מדוע מזכר האיני הולך ואינו עושה בין הולכי בית המדרש
- יח פתוחי חותם | באכילה של שבת אין אחיזה לסטרטא אתרא
- יח דברי בינה | אכילה מאכלי שבת מוספת פאדם הרגשת קדשה ומבטלת התאוות
- יט שם משמואל | ענג שבת מוסיף לאדם קדשה והשנה
- יט סדר הגמנים | שיכות מתן תורה לשבת פיון שמהות שניהם היא התקדשות והשגלת הדברים הגשמיים לרוחניות
- כ אגריא דכלה | רמז שיעסקים במלאכה בימי החול יהיה רב עסקים בשבת בתורה והתלמיד חכמים יתענגו יותר באכילה ושתיה
- כ דברי ישראל | יש לעשות עקר מקדשת השבת ולא מהאכילה

אוצרות אגוני הדורות

- כ לקוטי המליץ | על הגדרים והסיגים שעושים למצוות, מקבלים שר גם בעולם הזה
- כא בני ראובן | מדוע הקדים ה' את ברכתו לברכת האמות
- כא נוצר אדם | ברפת רפואה שלמה לישראל בכל מקום
- כא דברי הברית | אין צווי שלגוי אסור ולישראל מותר
- כב חיים מירושלם | בזכות ברפת המזון זכינו פארץ
- כג חמדת ישראל | חשבון הנפש בחדש אלו
- כד אוצר חיים | השומר את השמשה יזכה לשפע וברכה
- כד רבנו בחיי | הליכת הלויים נושאי הארון בגרלים יחפות
- כד שפתי כהן | ישראל לא הליכו במדבר אלא עניי תפוד הולכים
- כד דברי דוד | בגגלי דור המדבר לא היו שוליים והלכו יחפים
- כד חבול בגמיון | ישראל שיהיו מסבכים בעניי תפוד לא היו צריכים למנועלים, אולם הערב רב שנפלטו מהשגנים והצרכו לנעלים לא בלו נעליהם
- כה טל טוב | רגלי לא בצאה געת שהלכו במדבר מחוץ עניי תפוד
- כו באר בשדה | מנועליהם של דור המדבר היו מעשה שמים ולא הגנו על הרגלים
- כו יצלת חן | אותם שהלכו לקנות מזון מתגרי האמות בלו נעליהם ואף על פי כן לא נסחו רגליהם
- כז ברו יצחק | חסדו של מקום שהתיר לישראל לילך בגעלים אף שהיו מגדים לשמים
- כז מקלו של אהרן | הליכת יחזי ברוח המוחנה, והליכה בגעלים בדרך
- כז עין אליהו | הליכת הלויים נושאי הארון בגרלים יחפות, והליכת ישראל בגעלים
- כז צנת פנעה | הליכת ישראל בגרלים יחפות משום שהיו מגדים למקום, אף הלויים שלא עבדו לעגל הלכו במגעלים
- כח מעשי צדיקים
- כח יומא דהילולא
- ל ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה
- מג זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת עקב

עקבתא דמשיחא

תולדת אדם

רבי יהושע מאוסטרובה זיע"א

הדקדוק בלשון הפסוק | באור הבטוי עקבתא דמשיחא | כביאת משיח תתגלה הדעת בעולם

וְעֵינֵינוּ תְּרַאֲנֶנּוּ מִלְכוּתְךָ כְּדָבָר הָאָמֹר בְּשִׁירֵי עֲנָךְ וְגו' (קדושה ליום השבת).
לכאורה אינו מובן למה נקרא שירי ענך. ונקדים לזה הפסוק והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד וכו' (ד"ב).

יש לדרוק למה הפסיק הענין בתבת את המשפטים האלה, והנה ליה למימר והיה עקב תשמעון ושמרתם ועשיתם את המשפטים האלה. וידוע שמרגל בלשון חכמים לקרות ימות שקודם ביאת המשיח עקבי דמשיחא, וצריך להבין למה קוראם עקבות, הלא היא התחלת משיחא.

אך באמת לשון זה הוא על דרך הכתוב 'צאי לך בעקבי הצאן' (שה"ש א ח), ופרשו חז"ל (ראה רש"י שם) בעקבות אבותינו הראשונים, והינו בדרך שהלכו האבות הקדושים שהם היו משתמשים בכל הדברים בהדעת.

והענין ביאת משיח היא שיתגלה הדעת בעולם, כמו שכתוב 'לדעת בארץ דרךך וכו' (תהלים א טו), ולזה קראו חז"ל 'עקבי דמשיחא', על דרך הכתוב 'בכל דרכיך דעהו' (משלי ג ט), והינו שישתמשו גם כן בכל הדברים בהדעת, ונוגע כי קדם ביאת משיח צדקנו, ותנוצץ הדעת בעולם, ועל שם זה נקראים גם כן הנמים שקודם ביאת המשיח עקבי דמשיחא.

מאמר הרה"ק רבי אלימלך זיע"א שכל הצרות שנאמרו בחז"ל אודות עקבתא דמשיחא היו עד שהיה בעולם

והנה שמעתי אומרים בשם רבנו הרב הקדוש רבי אלימלך זצלה"ה זי"ע שאמר: כל הצרות שאמרו חז"ל שיהיה בעקבי דמשיחא היה רק קדם שהיה אלימלך בעולם, אבל אחר כך שהיה אלימלך בעולם נשתנה הכל לטובה. **ולכאורה** אינו מובן, וידוע גדל קדשותו וענותנותו של הרב הקדוש הנ"ל זי"ע, וכמו שאומרים בשמו שאמר בדרך ענוה – עבור אלימלך צריכים להבטאות גיהנם גדש כי לא יספיק לו הגיהנם מכפר חס ושלום, ואיך אמר דברים הנ"ל שנראים לגדלות מאד.

רבי אלימלך זיע"א אמר זאת ברכ ענותנותו

אך הענין הוא, כי הרב הקדוש זצ"ל הנ"ל היה ענותנותו, כשהשיג השגות גדולות, אחר כך השיג רב חסדי השם יתברך עליו מהשגות גדולות שהשיג, ולזה אמר כי מאחר שנראינו שהשם יתברך השפיע לו השגות גדולות כאלה ברכ חסדו יתברך שמו, בנדאי יגדל חסדו גם כן עם הדור שיהיה בעקבי דמשיחא להושיע להם. ולפי זה נמצא שאמר דבר זה מתוך שפלותו.

באור הפסוק 'גדלו לה' אתי' על דרך הנ"ל

וזהו הפרוש גם כן כמה שאמר דוד המלך עליו השלום 'גדלו לה' אתי כו'. ולכאורה נראה שהוא התרוממות. אגמם מתוך שפלותו דבר זה, כי דוד המלך עליו השלום היה מקטין את עצמו מאד, שאמר אחרי שלקח אותי מן הננה מאחרי הצאן - ואף על פי כן היה לו התגלות הדעת.

וכמו כן בהדבורים של הרב הקדוש זצ"ל הנ"ל, שראה את עצמו בשפלות גדול ועל ידי כן נתגלה לו הדעת. וזהו יובשירי

אלקיד לפרעה וגו' המסת הגדלת וגו' והאתת והמפתים והיד החזקה והזרע הנטויה וגו' כן יעשה ה' אלקיד לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם (ו יז-ט).

כתב בעל הטורים ז"ל: בפסוק המסת וכי' יש כל האלפא ביתא חוץ מבי"ת, רמז כי עוד יעשה השם יתברך עמנו פעם שנית נפלאות כימי צאתך מארץ מצרים.

ועם דבריו ז"ל אשר הפסוק הזה המסת הגדולות וכי' רמז על הגאולה מגלות המר הזה, בזה יש לתן טעם למה לא נאמר כאן כמו לעיל בפרשת ואתחנן (ד לה) בפסוק או הנסה אלקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסת באתת ובמפתים ובמלחמה וביד תזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדלים, הרי נאמר כאן ובמלחמה ובמוראים גדלים, ולמה כאן בפרשת עקב נאמר המסת הגדולות וגו' ולא נזכר מלחמה ומוראים גדלים.

אמנם עם הנזכר אשר הפסוק הזה כאן מרמז על הגאולה העתידה, באפשר לתן טעם כי שמעתי מכבוד קדשת אבי אדוני זקני מורי ורבי זללה"ה שאמר בשם הקדוש רבי אלימלך זצ"ל בזה הלשון:

הגם אשר נאמרו כמה פסוקים אשר קדם ביאת משיח יהיה מלחמות גדולות ומלחמות גוג ומגוג, אמנם הוא הפעיל בתפלתו שלא יהיה עוד מלחמות, רק המוכר קמח יעמד בהמדה וימכר הקמח, והמוכר סחורה על מלבוש יעמד עם האמה וימדד הסחורה, ופתאום יבוא אליהו ויבשר ואמר אשר משיח בא.

כן שמעתי מפי כבוד קדשת אבי אדוני זקני מורי ורבי זללה"ה שאמר בשם הקדוש רבי רבי אלימלך זצ"ל. ובזה מתרץ למה לא נאמר כאן ובמלחמה ובמוראים גדלים, יען שהגאולה העתידה במהרה ביימינו אמן יהיה בלא מלחמה:

ענף על ידי דוד כו', הינו המחזיק לבות בני ישראל שאפלו הם בתקלית השפלות יכולים להשיג הדעת, דהינו עקבות דמשיחא ויכולים לבקש ויעניינו תראינה מלכותך כו'.

באר הפסוק והיה עקב תשמעו וגו' על דרך הנ"ל

וזהו והיה עקב תשמעו, והיה לשון שמחה, עקב תשמעו הינו עקבות דמשיחא, את המשפטים האלה הינו מה שאמרו חז"ל שיהיה חס ושלום אז דינים מתוחים בעולם. ושמרתם ועשיתם אותם שתדבקו עצמכם לצדיקי הדור, שהמה בתפלותם ומעשיהם הטובים ישמרו שלא יבא חס ושלום עליהם אותן הדינים והמשפטים, וכל ישראל ידבקו עצמם לצדיקי הדור שיכולים לשמר את ישראל.

ודבר זה מוכן על פי הנודע שאף על פי שהרופאים יודעים שחבלי לידה מכרחים להיות, עם כל זה עושים תחבולות להקל הפאבים מהלידה על ידי מרחצאות וכדומה. וכן עושים הצדיקים לכנסת ישראל.

ועשיתם אותם, הינו שכפאשר יצאו חס ושלום הדינים לעולם, לא ישונו ריקם רק יעשו רשם, והצדיקים פועלים בתפלתם שיחולו על ראש הרשעים, דהינו ועשיתם אתם, שיחולו עליהם על הרשעים, ועל ישראל יתהפכו לטובה ולברכה בבחינת ויענינו תראינה מלכותך כו', וישפיע עלינו על ידי בחינה זאת שפע ברכה וכל טוב אמן נצח סלה ועד:

מלבוש לשבת יום טוב

רבי ישכר בעריש מזידטטויב זיע"א
דברי הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א
שהגאולה העתידה תהא ללא מלחמות | באור
הפסוק על פי זה

כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממנו וגו' לא תירא מהם זכר תזכר את אשר עשה ה'

רומז הרבה זכירות, והוא מוכן עם המַשֵּׁל הַנִּזְכָּר, וְאֵף עַל פִּי שֶׁעָבְרוּ כְּבָר שְׁנַיִם הַרְבֵּה וְזָמַן זְמַנִּים וְאֵף עַל פִּי כֵן בּוֹדָאֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: וְגַל אֹתָנוּ:

עבודת ישׁטִיכֵר

רבי ישׁטִיכֵר דב מוֹאֲלֵבְרָאז' זיע"א

וְהִיָּה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן - בסוף יראו עם ישראל
ההצרות והיסורים היו לטובה וכך היה מכרח
להיות

וְהִיָּה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֵת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֹהִים שֶׁמִּעֲתִי
בְּשֵׁם הָרֵב הַגָּאוֹן הַצְּדִיק זְצִלְלָה"ה
מִרְדָּאִמְסָק בְּעַל מַחְבֵּר סֵפֶר תַּפְאָרֶת שְׁלֹמֹה, פִּי
הַפְּסוּק מְרַמֵּז וּמְדַבֵּר בְּתוֹמִינֵי אֵל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל
עַל כָּל הַצְּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם מִזְמַן הַחֲרֻבִין
עַד עַתָּה קָץ, וְאוֹמֵר אֲשֶׁר בְּעֵקֶב וּבְסוּף תִּשְׁמְעוּן
אֶתֶם בְּעֵצְמְכֶם וְכֻלְכֶם תִּרְאוּ וְתִתְבּוֹנְנוּ אֵת הַצְּדָק
מִהַמִּשְׁפָּטִים, וְאֵיךְ פִּי כָּל הַצְּרוֹת וְהִיסוּרִים הֵיָּה
הַכֹּל בְּצִדָּק וּבְמִשְׁפָּט וְהִכְרַח לִהְיוֹת כָּךְ.

כמו כן הוא אצל כל יחיד ויחיד

וְהִנֵּה הָרֵב הַגָּאוֹן הַנִּזְכָּר הֵיָּה אוֹמֵר זֹאת עַל
כָּלֵל יִשְׂרָאֵל, וְאֵי אָבֹא אֲחִירֵי לְהוֹסִיף
עַל דְּבָרָיו לֵאמֹר כִּי זֶה הָעֵנִין בְּעֵצְמוֹ סוֹבֵב
וְהוֹלֵךְ גַּם כֵּן עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
בְּפִרְט, הֵינּוּ כִּי בְּאֲשֶׁר עָבַר עָלָיו רוּחַ טְהוֹרָה
עַל אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי וְנִתְעוֹרַר בְּמַאֲד וְהוֹלֵךְ בְּחֻזְקָה
לְעַמֵּד לְשֵׁרֵת בְּשֵׁם ה' לְעַבֵּד וּלְמַשָּׂא כָּכֵל תִּקְרָה
וְעוֹ וְכִמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ש"ה ג טו) 'אֲחֻזְתִּיו וְלֹא
אֲרַפְנוּ'.

הִנֵּה אִישׁ הַלְזָה נְחוּץ לְפָנָיו לְדַעַת וּלְהִבִּין,
אֲשֶׁר כְּמוֹ עֵסֶק הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת
וְהַרְבּוֹת בְּקִשּׁוֹת וּתְפִלוֹת וְתַחֲנוּנִים, הִמָּה סְבוּת
תְּזַקּוֹת וְהִכְרַח גְּדוֹל לְעֵסֶק עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, הִנֵּה
כְּמוֹ כֵּן כָּל הִיסוּרִים וְהַצְּרוֹת הַעוֹבְרִים עַל
הָאָדָם הַצָּרִיכוֹ גַּם כֵּן לִהְיוֹת בְּהִכְרַח אֲשֶׁר לֹא

על אף שהלפני שנים כה רבות בגלותנו יש
ליחל שבוכדאי יגאלנו הקב"ה | באור כפילות
לשון 'זכור תזכר' על פי משל נפלא |

כִּי תֹאמַר בְּלִבְכֶם רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֹהִים מִמֶּנִּי אֵיכָה
אוֹכֵל לְהוֹדִישֵׁם לֹא תִירָא מֵהֶם זְכַר תִּזְכֹּר
אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָדְעָה וּלְכֹל מִצְרַיִם
הַמַּסַּת הַגְּדֹלָת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וְגו'.

צְרִיךְ לְפָרֵשׁ וְלַתֵּן טַעַם עַל כָּפֵל הַזְּכִירָה
שֶׁאֵמַר הַכְּתוּב זְכוֹר תִּזְכֹּר, שְׁלֹא מִצִּינּוּ
כֵּן בִּשְׂאֵר מְקוֹמוֹת, וְאֶפְלוּ בְּשִׁבְתָּ לֹא נֶאֱמַר
רַק 'זְכוֹר אֵת יוֹם הַשַּׁבָּת' (שמות כ ח) וְלֹא זְכוֹר
תִּזְכֹּר, וּלְקַמֵּן בְּפִרְשָׁה זוֹ (טו טו) כְּתִיב 'זְכַר אֵל
תִּשְׁכַּח וְגו'' וְלֹא כְּתִיב זְכוֹר תִּזְכֹּר.

אֲמַנִּים יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּזֶה עַל פִּי פְּשוּט, כִּי הַבַּעַל
הַטּוֹרִים ו"ל כְּתֹב שֶׁבְּפִסּוּק הַמַּסַּת הַגְּדֹלָת
יֵשׁ כָּל הָאֵלֶּפָא יִתְאָר חוּץ מִבִּי"ת לְרַמֵּז שֶׁהַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה עִמָּנוּ פַּעַם שְׁנִית נִפְלְאוֹת כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (מִיכָה ז טו) 'כִּימִי צִאֲתָךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
אֲרָאֵנוּ נִפְלְאוֹת', עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ. וְלִפִּי דְבָרָיו
ו"ל אֲשֶׁר הִפְרָשָׁה רֹמֵז גַּם עַל הַגְּלוּת הַזֶּה,
נִמְצָא גַם הַפְּסוּק 'כִּי תֹאמַר בְּלִבְכֶם רַבִּים הַגּוֹיִם
וְגו'' לֹא תִירָא מֵהֶם וְגו'' רֹמֵז עַל הַגְּלוּת הַזֶּה
הָאֲחֻרוֹן.

עַל כֵּן יִתְפָּרֵשׁ בְּטוֹב כָּפֵל הַלְשׁוֹן זְכוֹר תִּזְכֹּר,
וְהוּא עַל פִּי מִשְׁל רְאוּבֵן שֶׁדָּבַר אֵיזָה
דְּבָרִים עִם שְׁמֵעוֹן וְאֲחֵר כֶּף כְּשִׂאוּבֵן רְצָה
שֶׁשְׁמֵעוֹן יִזְכִּיר עִצְמוֹ מֵה שֶׁדָּבָרוּ יַחַד, אִם לֹא
עָבַר זְמַן רַב אוֹמֵר רְאוּבֵן לְשְׁמֵעוֹן גּוֹדֵעֲנֶקְסֵט"י
[-הַנֶּהָר זוֹכֵר] מֵה שֶׁדָּבָרְנוּ בִּיחַד, אָכֵל אִם
עָבַר זְמַן רַב וְשְׁנַיִם הַרְבֵּה, אִזְ צְרִיךְ רְאוּבֵן
לְאוֹמֵר לְשְׁמֵעוֹן פַּעַמִּים וְשִׁלֵּשׁ גִּידֵעֲנֶק גִּידֵעֲנֶק
[-זְכוֹר, זְכוֹר].

כְּמוֹ כֵּן הוּא מִמֶּשׁ בְּהַנְמִשָּׁל. יַעַן אֲשֶׁר הִפְרָשָׁה
מְרַמֵּז גַּם עַל הַגְּלוּת הָאֲחֻרוֹן הַזֶּה שֶׁכְּבָר
עָבְרוּ אֶלְפִים שְׁנַיִם וְעֵדִין לֹא גַאֵל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
אוֹתָנוּ וְכַמֵּעַט נִתְצָאֵשׁוּ מִהַגְּאֻלָּה חֵס וְשִׁלּוּם,
עַל זֶה אֲמָרָה הַתּוֹרָה לֹא תִירָא מֵהֶם זְכַר תִּזְכֹּר,

את המשפטים האלה, כי על ידי השראת שכניה יש עזר וסיוע (וכן איתא בזהר בעצבות חלילה וחס דוחק וגלי שכניה בגלותא), וקאמר על ידי זה תהיה באמת סיוע ושמרתם ועשייתם אותם:

רבי הזנה

רבי ישראל דב מיאשניצא זיע"א

אף אם דומה בעיני האדם שדלתות התשובה געולים בפניו יהיה בשמחה ויתחזק

והיה עקב תשמעון את המשפטים וגו'. נראה לי לפרש על פי פשוטו, דהנה דרכו של היצר הרע לבטל האדם מעבודתו ותברך שמו, הינו שמסית אותו להיות הפקר באומרו שפבר אין לו תקנה ועל ידי זה מביאו לחטא חס ושלום.

ואם בן עצה היעוצה, אפילו אם חס ושלום עבר על עברות, שדומה בעיניו שפתחי התשובה ננעלין בפניו, עם כל זה צריך להיות בשמחה ובטחוננו חזק בהשם שלסוף יקיים כל התורה. ועל כן אמר והיה עקב, לשון סוף, על דרך עוקבא דמשיחא, רצה לומר אפילו אם יהיה בסופא דכל דרגין ויהיה דומה בעיניו שהוא חס ושלום מדחה מפל, עם כל זה יהיה בשמחה וצמין שבנדאי יקיים המשפטים האלה:

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

הדקדוקים בפסוק

כל אחד מישראל יזכה לתקון והשמחה מכך מסיעת להתגבר על היצר

הנה בורא כל העולמים ברוך הוא וברוך שמו ברא נשמות עמו בני ישראל למען ייטיבו דרכם ומעלותיהם ללכת בדרך ישראלים לפניו ותברך על פי מצות תורתנו הקדושה,

היה אפשר לכל להיות בלעדס, וכמאמר חז"ל (ברכות ה.) 'סורים מקרקין העונות.'

וכמו אשר אם ירצה אדם לבנות לו בית, הנה הוא בורת את האילן ומנסר אותו לנסרים לעשות לו בית ומרבע ומתקן אותו ברהיטים אז הכשר האילן לעשות ממנו בית, אבל להניח את האילן בבגנן כמו שהוא טרם יתחלק איננו ראוי לכל לבנות ממנו בית, וכן על ידי היסורין מתפקקין חליות האדם, ונעשה ככפרת עון להיות עושין ממנו בגנן חדש להיות קקטן שגולר:

מעלת השמחה בעבודת הבורא

זכרון זאת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

שמחה תמידית גורמת השראת השכינה

והיה עקב תשמעון כו'. דהנה איתא בברכות (ב:) שמאן דהוא ראה את חברו שמח, והקשה הא פתיב בכל עצב יהיה מותר, והשיב תפלין קא מנחנא, ויש בו שני פרושים, אחד פרוש רש"י – הלא יש בו על מלכותו ותברך. ויש לומר עוד פרוש, כי מצוה צריך להיות בשמחה, וגם הוא משמח, כמו דכתב 'פקודי ה' ישרים משמחי לב' (תהלים יט ט).

והנה איתא (שבת ב:) אין השכינה שורה כי אם מתוך שמחה של מצוה, דכתב ויהיה כגנן המגנן כו' (מלכים ב' ג טו), ומה שמחה של מצוה הנה שם, פרוש רש"י ז"ל פיון שעשה זאת בשביל השראת השכינה הנה שמחה של מצוה, על כן מי שרוצה תמיד השראת שכניה יראה להיות בשמחה.

הרמז בפסוק

וזה יש לומר והיה לשון שמחה פדאיתא ברז"ל לעקב, עקב פרוש בשביל תשמעון

זה בא לידי שמחה גדולה ואומר בלב, הלא סוף דבר מברך הוא שאשמע את המשפטים האלה ואשמר ואעשה מצות ה', ושומר וממתין ומצפה בתשוקה גדולה, ועושה עצמו כלי לקבלה בבחינת אסוף שמן, ומחל ומשתוקק שיבוא זה העת לקיים מצוות ה', ועל ידי זה בזכרו כל זה בתשוקה נכבדת אז הוא מתחיל לעשות ולקיים מצות ה' מעט מעט עד אשר בא למדרגה גדולה.

הרמז בפסוקים

וזהו מרמזו כאן בפסוק והיה עקב תשמעון גו' (ו יב), הינו שהתורה הקדושה מרמזת לנו בני ישראל עם סגלתו, והיה, כאשר יבוא שמחה בלבבכם ובמאמר חז"ל (ב"ר מב ג) אין יהיה אלא לשון שמחה, והינו כאשר יבוא שמחה בלבבכם בזכרכם חסדי אל ותברך אשר עקב תשמעון את המשפטים האלה, רצה לומר שסוף הדבר יהיה שנשמע למשפטים ומצות ה' וכנ"ל, כי חפץ ה' לבלתי ידח ממנו נדח.

ולזאת ושמתם, הינו שתהיו מצפים ומיחלים ומשתוקקים מתי יבוא העת הזאת, צע לעשות לה' ולקיים מצותיו ותברך, ותעשו עצמיכם בבחינת אסוף שמן וכלי מכשר לקבלה טהרת הקדש, אז על ידי זה ועשייתם אתם, תתחילו לעשותם ולקיים מצות ה' מעט מעט, עד אשר תקיימו את כל מצות ה' וכנ"ל.

גם הבורא משתוקק לתקנם של ישראל, ועד אז מטיב בזכות האבות

ועל זאת הבטיחה לנו תורתנו הקדושה כי הבורא ברוך הוא וברוך שמו ישלם לנו מדה כנגד מדה כדרכו ותברך ויתעלה, ושמר ה' אלהיך גו' החסד גו', הינו שגם הבורא ברוך הוא וברוך שמו יקבל תענוג גדול מאד מזו התשוקה נכבדת אשר עשו את עצמם בבחינת אסוף שמן לקבל עליהם מאז והלאה ללכת בדרך ה'.

יכמו שפתיב (קהלת ז כט) אלהים ברא את האדם ישר, וכאשר מטיבים מעשיהם משפיע ה' ותברך להם כל הברכות וישועות וכל הטובות יחסדי אל ותברך שמו.

אכן כאשר אגלת אדם תסלף דרכו' (משלי יט א) חס ושלום, ואינו הולך בדרך הטוב והישר לפני אלהים, ורצון הבורא ברוך הוא וברוך שמו הוא ברב טובו וחסדו לבל ידח ממנו נדח, לזה זהו גם כן מחסדי האל ותברך אשר לפעמים מדבא את האדם ביסורין ותמנא ליצלן, וכמו שכתוב (ישעיה נג י) 'וה' חפץ יבואו החלי', עד אשר יתקן אשר עוית, ואחר כך מישר האדם ודכו ללכת בדרך הטובים והישרים.

ולפעמים ישנו נשמות שצריכין להתגלגל פעמים ושלש, כמו שאמר חז"ל על פסוק (איוב לג כט) 'הן יפעל אל פעמים שלוש עם גברי'. כללו של דבר, שהבורא ברוך הוא וברוך שמו חפץ למען צדקו לבל ידח ממנו נדח, ומזנף ומטהר כל נשמות בני ישראל עם קרובו כל אהד לפי בחינתו ומדרגתו.

כשמתעורר לעשות תשובה ומצטרע ממצבו יתישב שבנדאי השם ותברך וזכרו בסוף לשמר מצותיו ויתמלא שמחה

והנה כאשר בא אל האדם התעוררות לשוב בתשובה לה' ותברך, ולתקן את אשר עוית וקלקל עד הנה, ורוצה מעתה ללכת בדרך התורה והמצות, אף הוא נלאה נשוא גדל מלחמת היצר אשר בכל צע יסיתו להטות מדרך הטוב והישר, וקשה עליו לעמד כנגדו, ומצער עצמו מאד בלבבו ואינו יודע כדת מה לעשות.

אך בהתישב רוחו וידעתו עליו וידע באמת שרצון הבורא ברוך הוא וברוך שמו הוא לבלתי ידח ממנו נדח, ואם כן בנדאי סוף הדבר יהיה שישמר דרכי מצות ה', ועל ידי

לברך בכונה עצומה ובשמחה עצומה. וזה לשון הזהר הקדוש פְּרַשְׁת וּבִקְהַל (ח"ב ריח): פתיב טוב עין הוא? ברך, כמה דאוקימנא הוא ברך, ודאי בעינא טבא בחדוה, לאו איהו למגנא לברכא בחדוה, דהא מההיא ברכתא ומשהוא חידו נתן מלחמו לדל, אַתְר דאַצְטְרִיף לַאֲתוּנָא מִכָּל סִטְרִין (רמז תקון להשכינה הקדושה שהיא עתה בגלות בעונותינו הרבים) וכו'. מלין אילין לא אַתְמַסְרוּ אֶלָּא לַחֲמִימִין לַמְנַדַּע אוֹרְחָא דְאוֹרְחָא וכו'.

מהכי אוליפנא, כל מאן דמברך ברכת מזונא כדקא יאות בחדוה ברעותא דלבא, פד סליק מהאי עלמא, אַתְר אַתְקֵנָא ליה גו רזין עלאין בהיכלין קדישין. זכאָה איהו בר נש דנטר פקודי דמרה ינדע שבחא דילהון. עד כאן לשונו בקצור נמרץ, וראוי לאדם לעיין בפנים בזהר הקדוש במאמר זה.

אחי ורעי, אהובי נפשי, הביטו נא וראו ראו ול"ו תדעו, כמה פעמים מזהיר את האדם במאמר הזהר הקדוש הנ"ל שיברך ברכת המזון בכונה ובשמחת הלב וקא, ושמעו שמוע מלתו על לשונו אמורה מגדל התקון בעולמות העליונים הקדושים שעושה בזה בכונתו וביחוד בשמחת לבו, איש איש אשר כברכתו, גם גדל שכרו על זה, כמבאר הכל שם.

ועתה מה לי פה עוד להעיר און אנשים, ואני עני מדעת, נבזה וחדל אישים, מה עוד לזעק את פני בני אדם, הלא די לבא מן הדין מאמר הזהר הקדוש שהזכרנו, הערה עצומה ונפלאה.

וזה לשון הזהר תדש (רות מאמר כוס של ברכה וברכת היומין): מאן דמברך ברכת המזון, תדי לעלא וחדדי לתתא, ואצטרף לברך בחדוה וברעותא דלבא בגין למיחדי וכו'. עד כאן לשונו בקצור, ודי הערה בזה:

וכביכול גם הבורא ברוך הוא וברוך שמו ישתוקק לזה העת להיטיב חסדו על עמו ישראל בזכות עצמם, וביני וביני יופיע עליהם חסדו וטובו בזכות אבות ובזכות התשובה הנכבדת וכנ"ל, וכאשר יקיימו מצות ה' ויכמו שפתיים ועשיתם אתם וכנ"ל, אז ואהבה וברכה, רצה לומר בזכות עצמך, וכן יהי רצון אמן, והבן כל זה היטב:

שבע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א
רק על ידי עבודת ה' בשמחה מנצחים את היצר

וזהו עקב (ו יב). אין וזהה אלא לשון שמחה (במדב"ר יג ה) כמו שפרש באור החיים הקדוש, שרק באשר האדם עוסק בתורה מתוך רב שמחה ומפנה שואב את שמחתו בעולם, אז יעלה בידו להתגבר על יצרו הרע ויוכל לקיים תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם, כלומר לקיים את כל מצות התורה ללא שיצרו הרע ינסה להכשילו ולמנע אותו מקיום המצות, מה שאין בן אלו שכל קיום התורה והמצות הם עליהם פעל כבוד, ועוד לפני סיום התפלה הם יוצאים מבית המדרש, הם אינם יכולים להתגבר על יצרים הרע (ורשות חומש רש"י תשמ"א):

מעלת ברכת המזון

יסוד ושורש העבודה

רבי אלכסנדר זיסקינד מהרדונא זיע"א
התעוררות לברך ברכת המזון בכונה ובשמחה וגדל התקון הנעשה בכך

מצות עשה מן התורה לברך ברכת המזון. ובודאי החיוב על האדם אפלו ביחיד

דבר חיים

רבי חיים מרדכי מנדבורנא זיע"א

ברכת המזון בסעודת הלילה מחזיקה את האדם בעבודת הבורא | מעשה בהרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זיע"א

ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך (ח ט). נראה לומר בפערת השם תפריך על פי מעשה שהיה אצל הרב הקדוש רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זיע"א, אשר רב חשוב מאנשי שלומו התנצל לפניו כי מרגיש ירידה גדולה בעבודתו ואינו מוצא הספה לדבר.

ושקע הרב הקדוש במחשבותיו ושקל הדבר בדעתו, עד שבקש מהרב שיפרט לפניו אט סדר יומו, וכאשר סים הרב הסדר הדברים שאלו הרב הקדוש אם אינו נוטל ידיו לסעודת הערב, והשיב שלא, רק טועם מידי בלא פת. **ואמר** לו הרב הקדוש, אכן נודע הדבר כי זהו הגורם לאותה הירידה, מחמת כי הלילה אינו זמן להרבה מן המצות, כמו דאיכא למאן דאמר (עירובין צו.) אשר לילה לאו זמן תפלין, וכסות לילה פטור מציצית (שבת כז:), ותפלת ערבית רשות (ברכות ד:), וגם הלמוד איכא למאן דאמר אשר לא איברי ליליא אלא לשינתא (עירובין סה:), ולכן החיות הרוחנית של האדם בלילה היא מועטת.

אמנם כאשר נוטל ידיו לפת לחם בסעודת הערב, אז זכי לנפשיה בברכת המזון דאורייתא, והיא הנותנת לו כח וחיות רוחני גם בלילה. ולכן קבל על עצמו לאכל סעודת הערב בפת ולברך ברכת המזון דאורייתא ועל ידי זה ושב ורפא לו.

באור דברי הגמרא במסכת ברכות על דרך הג"ל

ובזה אמרתי לבאר מאמר הגמרא (ברכות ד:) אדם בא מן השדה בערב נכנס לבית

הפנסת אם רגיל לקרות קורא ואם רגיל לשנות שונה וקורא קריאת שמע ומתפלל ואוכל פתו ומברך, וכל העובר על דברי חכמים תיב מיתה.

והנה בפשטות הא דקתני 'תיב מיתה' קאי על קריאת שמע ותפלת ערבית, אמנם לדברי הרב הקדוש הנ"ל אחי שפיר על כל מה דכתוב ומפרש לעיל וגם על 'אוכל פתו ומברך', כי מי שאינו אוכל פת בסעודת הערב כדי שיוכל לברך ברכת המזון עלול לפל ממדרגתו חס ושלום, ובזה הקדוש (ח"ג קלה:)

אמרו כל מאן דנחית מדרגא קדמא דהנה ביה, קארי ביה מיתה, ולכן אמרו בו תיב מיתה, והבן.

באור הפסוק 'ואכלת ושבעת וברכת' על דרך הג"ל

ובזה יש לפרש מאמר הפתיב ואכלת ושבעת וברכת, רצונו לומר אימתי נעשית נפשו של איש יהודי שבעה מן האכילה, כאשר וברכת את ה' אלקיך, כי על ידי ברכת המזון דאורייתא זוכה להשביע את נפשו בחיות רוחני והיא הנותנת לו כח לעשות חיל ולעלות במעלות התורה ועבודת הבורא:

לב שמחה

רבי שמחה בונם מגור זיע"א

חשיבות ברכת המזון בכל ימות השבוע

ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך (ח ט). חמי הרב הקדוש רבי נחמיה ז"ל כשחלה פעם ואסרו עליו הרופאים לאכל פת במשך ימות השבוע, אמר שעל מה שאסרו עליו לאכל לחם יכול לותר, אולם על זה שלא יוכל לברך ברכת המזון כל השבוע על זה אינו יכול לותר:

פְּרַשְׁתֵּי עֵקֶב

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן (ו יב)

פְּרִדָּס הַמֶּלֶךְ

רבי פנחס סאסיש זיע"א

באור סמיכות 'היום לעשתם' ל'והיה עקב תשמעון'

היום לעשתם, והיה עקב תשמעון גו'. על דרך נעשה ונשמע, כי בתחלה צריך אדם לעשות בלי שום קושיא ובלי ספקות, ולבסוף ישמע ויזכה להבין. וזה נלמד מאברהם אבינו עליו השלום, שאמר לו הקדוש ברוך הוא לעקד את יצחק בנו על גבי המזבח לעולה, וצעה תכף בהתלהבות גדול בלי שום קושיא, שהיה יכול להקשות אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך ורע (ראה ב"ר נו ח).

אמנם אברהם אבינו עליו השלום עשה בתמימות ולא רצה להקשות, ולבסוף הבין ושמע האמת. כך בניו במעמד הקדוש גם כן אמרו נעשה ולבסוף נשמע. וזהו היום לעשתם, והיה עקב תשמעון, רצה לומר תזכו לשמע לבסוף, ודו"ק ונכון היטב. וזהו שמשם ישמר ה' אלקיך גו' אשר נשבע לאבותיך, כי תולדותיהן פיוצא ביהן, והבן היטב:

מחשף הלבוש

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

רמז לתקון השכינה ע"י התפלה

והיה עקב תשמעון. יש לרמז על התפלה, וצריך האדם לשקד על דלתות בית הכנסת ערב ובקר וצהריים, כמו שאמר שלמה המלך עליו השלום (שם ח לו) 'אשרי אדם שמע לי לשקד על דלתתי יום יום לשמר מזוזות פתחי'. דעקב העבודה הוא זה שישמר האדם

את עצמו להתפלל תפלות שלש בכל יום בזמנו עם הקהל בבית הכנסת חק ולא יעבר, וזהו תקון השכינה, דמלת 'תפלה' אותיות 'ת"ל פ"ה', ת"ל גימטריא 'נפש', והיא השכינה הנקראת 'נפש', והרמז הוא לומר דעקב תקון נפש שהוא השכינה תלוי בתפלה שהיא תלויה בפה, וזהו ת"ל פ"ה, דהינו השכינה שהיא ת"ל תקונה תלוי בפה שהיא התפלה. עוד, 'תפלה' גימטריא מלכות, והנותר הוא י"ט, הוא מלוי שם מ"ה שהוא גימטריא 'תנה' שרומזת לשכינה.

שלש תפלות בבית הכנסת בשמחה

והנה התפלה העקר שלה הוא בלב, כמו שנאמר (דברים יא ג) 'ולעבדו בכל לבבכם'. וזה נרמז בעקב תשמעון ראשי תבות עבודה קבועה בלב תפלות ש'תורת מנחה ערבית ו'בכל נפשכם, ו'היה' לשון שמחה, ואומר והיה עקב, דהינו בשמחה תרוצו בעקבותיכם אל בית הכנסת להתפלל שלש תפלות כאמור.

עקר התפלה ליחד קוב"ה ושכינתיה

עוד, המשפטים האלה גימטריא 'תפלה' עם חמש אותיותיה. עוד, עקב תשמעון ראשי תבות 'ע"ת' וסופי תבות ב"ן, עת היא התפלה, כמו שנאמר (תהלים סט יד) 'ואני תפילתי לך ה' עת רצון', ב"ן היא הנקבא, לומר דעקב התפלה הוא לתקון שם ב"ן. המשפטים האלה סופי תבות מ"ה, לומר דעקב התפלה הוא לחבר מ"ה עם ב"ן למתקן, ואז כשתתפללו פראוי אז ושמר ה' אלהיך את חברית וכו':

חקי חיים

רבי אברהם חיים משומרני אמונים זיע"א

יש להזהר שלא לדוש בעקבו אפלו מנהגי ישראל, מפני ששרשן במקום גבוה מאד

והיה עקב תשמעון. פֶּרַשׁ רַשׁׁי אִם מִצּוֹת הַקְּלוֹת שְׂאֵדָם דַּשׁ בַּעֲקֵבֵי תִשְׁמַעוּן. ולכאורה צריך באור, וכי תעלה על הדעת שְׂאֵדָם מִיִּשְׂרָאֵל יִהְיֶה בְּאִיזָה מִצְבַּ שְׂיִהְיֶה, יַעֲשֶׂה כַּדְּבָר הַזֶּה גַּם אִם לֹא יַחֲפֹץ בְּלִבּוֹ לְקַיֵּם מִצְוֹת, אֲבָל לְמַה יִּדְוֹשְׁנוּ בַּעֲקֵבוֹ.

וּנְרָאָה לְבָאֵר, שְׂאִין הַפְּנוּנָה בְּזָה עַל הַמִּצְוֹת וְהַחֲקִים הַמִּפְרָשִׁים לְהִדְיָא בַּתּוֹרָה שְׂבִכְתָּב אוֹ בַּתּוֹרָה שְׂבִעַל פֶּה, רַק הַפְּנוּנָה עַל מַנְהִיגֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר נִמְסְרוּ לָנוּ מִפֶּה לְפֶה מִדּוֹר דּוֹר.

וּנְקֻדִים אֵת דְּבָרֵי הַרַב הַקְּדוּשׁ אֲדַמּוּר מִן מַהְרַ״א מְבַעֲלָנָא זִיע״א עַל מַה שְׂמִדְקֻדְקִין וּמַחֲמִירִין בְּמַנְהִיגֵי יִשְׂרָאֵל וְכֵן שְׂמַנְהֵג עוֹקֵר הַלְכָה, לְפִי שְׂדָבְרִים שְׂבִעַל פֶּה אִי אַתָּה רַשׁאֵי לְאַמְרָן בְּכַתָּב, כִּי אִם מִשׁוּם עַת לַעֲשׂוֹת לֵה' הַפְּרוּ תּוֹרַתְךָ (תהלים קיט קבו) הַתִּירוּ לְכוֹתְכֶם (גיטין ס), אֲבָל בְּכָרִי שְׂלֵא לַעֲקֹר לְגַמְרֵי אֵת הַהֲלָכָה שֶׁל דְּבָרִים שְׂבִעַל פֶּה וְכוּ', וְלִכְךָ לֹא כָּתְבוּ וּבָנְנוּ כָּל הַהֲלָכוֹת בְּסִפֵּר, אֲלֵא הַשְּׂאִירוּ מַנְהִיגֵי קֹדֶשׁ הַנִּמְסָרִים בְּעַל פֶּה מִדּוֹר לְדוֹר, עַד בְּאֵן.

באור מאמר צדיקים שמנהגו מבטל דין

ואכשר להוסיף עוד על דברי קדשו ו"ל, שְׂנָהּוּ סוֹד הַדְּבָר שְׂאֵמְרוּ הַצְּדִיקִים שְׂמַנְהֵג מְבַטֵּל דִּין, שְׂיֵשׁ בְּכַתֵּם לְבַטֵּל הַדִּינִים. וְהַטַּעַם יֵשׁ לוֹמַר, יַעַן שֶׁרַשׁ מַנְהִיגֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים יִסְדְּדוּן בְּשָׂמִי גְבַהֵי מְרוֹמִים מִמְּקוֹם עֲלִיוֹן וְנִשְׂא מֵאֵד שְׂאִין שֶׁם מִגַּע דִּין, וְעַד כִּדִּי כֶּף שְׂלֵא נִתֵּן כָּל לְצִיּוֹר כְּתִיבָה, וְלִכֵּן רַבָּה כַּחֵם וְחִילֵם לְבַטֵּל כָּל מִיגֵי דִינִים מֵעַל יִשְׂרָאֵל.

וּכְמוֹ כֵּן שֶׁרַשֵּׁם מִהֲלָכוֹת אֲשֶׁר נִמְסְרוּ לָנוּ מִרַבֵּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַלְכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, וְנִשְׁתַּכַּחוּ בִּימֵי אָבְלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה (תמורה טו:). וְיִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים אָף עַל גַּב דְּלֵאוּ נְבִיאִים הֵם, בְּגֵי נְבִיאִים הֵם (פסחים טו:), וּמִזֶּה נִמְשָׁכִים מַנְהִיגֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים מִדּוֹר דּוֹר.

ועל זֶה אָמְרָה הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וְהִיא עִקֵּב 'תִּשְׁמַעוּן', כִּי לֹא מִיַּבְעֵיָא אִם תִּזְדָּרוּ בַּמִּצְוֹת הִלְלוּ הַכְּתוּבִים עֲלֵי סִפֵּר בַּתּוֹרָה שְׂבִכְתָּב, אוֹ מִמַּה שְׂהַתִּירוּ לְכַתֵּב תּוֹרָה שְׂבִעַל פֶּה, כִּי גַם יִהְיֶה נִזְהָר 'שְׂלֵא לְדוּשׁ בַּעֲקֵבֵי' גַּם מִצְוֹת כְּאֵלוֹ שְׂלֵא נִתְּנוּ 'לְכְתִיבָה' כִּי אִם מִפִּי 'הַשְּׂמוּעָה' מִפֶּה לְאָזֵן, וְאִין לֵהֶם 'רִגְלִים' בְּהֲלָכָה, וְעַל זֶה בָּאוּ כָּל הַהֲבַטְחוֹת הַאֲמֹרִים בַּפְּרָשָׁה:

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמתם ועשיתם אתם ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך (ו יב)

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

ישתדל לזכות לנפש רוח ונשמה

אכשר לְרַמּוֹ דְּהִגָּה כָּל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי צְרִיף לְטָרַח עַד שְׂיִזְכֶּה לְנֶפֶשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה מִתְקַנִּים כְּרֵאוּי, דְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל רְאוּי לָהֶם. אָמְנָם צְרִיף טַרַח גְּדוֹל כְּדֵי שְׂיִזְכֶּה לָהֶם, וְהַטָּרַח הַגְּדוֹל הוּא לְגַבֵּי הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִיא בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה שֶׁשֶׁם מִדּוֹר הַקְּלִפּוֹת, וְסוּגְרִים הַדְּלַת עַל הַנֶּפֶשׁ שְׂלֵא תִצֵּא מִשָּׁם, וְצְרִיף הָאָדָם לְטָרַח טַרַחא יִתְרָה עַד מֵאֵד כְּדֵי לְהוֹצִיאָהּ מִשָּׁם בְּמַר"ה וְחִצְיֵינ"א, וּכְשִׂיזְכֶּה לְנֶפֶשׁ דַּעֲשִׂיָּה מִזֵּד קַל בְּעֵינָיו הַרוּחַ וְהַנִּשְׁמָה לְכוּא אֵלָיו, שְׂהִרֵי יֵשׁ לָהֶם מִקּוֹם קְדוּשׁ לְשַׁכֵּן בּוֹ שֶׁהִיא הַנֶּפֶשׁ, וּבִלְבַד שְׂתַהַא הַנֶּפֶשׁ מִתְקַנְתָּ כְּרֵאוּי כְּכֹל נֶפֶשׁ רוּחַ נִשְׁמָה חַיָּה חִידָה שְׂלֵה, דָּאִם חִסֵּר אַחַת מִכָּל

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפיליץ זיע"א

יתחנך בעבודת הקדש ואפלו בשעת נפילה
לא ימס לבו רק ותאמץ באמונה

כי תאמר בלכך רבים וגו' איכה וגו' להורישם.
ברש"י: על כרחך לשון דילמא, שלא שיה
לפרשו לשון אם שלא יתפרש אחר כך הלא
תירא. אמר זקני הקדוש ו"ל שגבון לפרש לשון
אם, כי דרך היצר הרע בעת שאדם נופל מעט
ירצה חס ושלום להטביעו, לכך בא אזהרה
אם תאמר רבים כו' אז תראה בעינך וידיה
שחס ושלום נחלש חזק הבטחון בהשם יתברך,
וממילא יש באמת לדאג כי אז ותאמץ פח
הסטרא אחרא.

ומכל מקום מזהירך לא תירא, שצדין אתה
באזהרה שלא לירא מהם ולהתאמץ
בזכירת יציאת מצרים והיך התנקה כו', בן
יעשה כו' לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם,
אף שאתה ירא מפניהם ואתה נופל ממדרגתך
מכל מקום יעשה כגבורתו, וכן הזהיר לכל
יחיד בענין עבודתו בקדש שלא ימס לבו אף
בנפילה, רק ותאמץ באמונה:

כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי
מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר, ארץ
חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן

ורכש (ח-ט)

לקוטי הלכות

רבי נתן מברנסלב זיע"א

עקר שבח פרות ארץ ישראל הוא הנעם העליון
הנגזר בהם

מה שהתורה משפחת את ארץ ישראל בשבעת
המינין שיש בה פרות טובים פאלה ושהיא
ארץ זבת חלב ודבש. ולכאורה הדבר תמוה,
וכי זה הוא שבח של ארץ ישראל הקדושה

סממניה שהם נפש רוח נשמה חיה יחידה,
אין הרוח שורה שם, ומכל שכן הנשמה:

עקר העבודה לזכות לכל חלקי הנפש

זזה שאמר והיה עקב תשמעון את המשפטים,
'משפט' עם הכולל גימטריא 'נפש', דראוי
לקרותה 'משפט' משום דמקומה מקום המשפט
שהוא מדת הדין מקום הקלפות שהוא עולם
העשיה כאמור, ואומר והיה עקב תשמעון את
המשפטים, דהינו שתשמעו ותקבלו ותתקנו
לקנות הנפש בכל עקבותיה ומסלותיה כראוי,
ותהיו והירים עד שתקנו אותה בכל נפש רוח
נשמה חיה יחידה שלה, ומשום הכי קרי לה
משפטים לשון רבים, כנגד הנפש רוח נשמה
חיה יחידה שלה.

אז כשתקנו אותה בכל הנפש רוח נשמה חיה
יחידה שלה, אז מיד באה לה סיעתא דשמיא
ותנקה לרוח ונשמה, וזהו ושמר ה' אלהיך לך
את הברית, הברית גימטריא 'רוח ונשמה' עם
שני כוללים, דכשתתקן נפשך כראוי מיד תנקה
לרוח ונשמה, דמהתחלות הם הקשות, לכן
כשתתקן הקשה מכלם שהיא הנפש אז מיד
תשיג רוח ונשמה, ואם תנקה תוכל להשיג
גם נשמה לנשמה שהיא חיה מעולם
האצילות, דנפש רוח נשמה הם מעולמות
בריאה יצירה עשיה, וחיה מעולם האצילות.

וזהו ואת החסד, חסד גימטריא ע"ב, וע"ב
הוא בעולם האצילות, ודהינו אם תנקה
הקדוש ברוך הוא עושה עמך חסד, ותנקה
לקנות חיה מעולם החסד, שהוא עולם (חסד)
(האצילות) שבו ע"ב כאמור:

כי תאמר בלכך רבים הגוים האלה ממני איכה
אוכל להורישם, לא תירא מהם זכר תזכר את
אשר עשה ה' אלקיך לפרעה ולכל מצרים (ו י)

אָרץ ישׂראל מִיַּד הַיִּשְׁמַעְעָלִים וְהֵם יַחֲזִירוּהָ לְיִשְׂרָאֵל, וְכִמּוֹ שְׂרָאִינוּ שְׁנַתְקִים עִתָּהּ בְּזַמְנֵינוּ. וְיֵשׁ טַעַם עַל זֶה שְׁנוֹצְרָךְ לְהִיּוֹת נִד הַנוֹצְרִים בְּאִמְצַע וְלֹא שֵׁיִשְׂרָאֵל יִקְחוּהָ מִהַיִּשְׁמַעְעָלִים בְּעִצְמָם, וְהוּא לְפִי שֵׁהַיִּשְׁמַעְעָלִים

הָרִי נוֹדַע שְׂאִינָם עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, וְכֵל הַתְּפִלוֹת וְהַתְּשׁוּבוֹת שֶׁלָּהֶם הֵם רַק לֵה' אַחַד, וְהֵם רְגִילִים הַרְבֵּה בַתְּפִלוֹת לֵה', וְגַם יֵשׁ לָהֶם זְכוּת הַמִּילָה וְאִף שְׂאִינָהּ בְּשִׁלְמוֹת שֶׁהִיא בְּלֹא פְרִיעָה וְלֹא לְשִׁמוּנָה יָמִים רַק אַחַר י"ג שָׁנִים, מִכָּל מְקוֹם קִצָּת זְכוּת הוּא לָהֶם, כַּמְבָאָר בְּזִהַר הַקְּדוֹשׁ (ח"ב לב.) שֶׁבְּשִׁבְלֵי זְכוּת זֶה נִתֵּן לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָרץ ישׂראל בְּזַמַּן הַגְּלוּת עֵינֵי שָׁם.

וְלָכֵן אִם יִשְׂרָאֵל הָיוּ צָרִיכִים לְקַחַת אָרץ ישׂראל מִיַּד הַיִּשְׁמַעְעָלִים בְּעִצְמָם הָיָה חֵס וְשִׁלוֹם קְטָרוּג עַל יִשְׂרָאֵל שְׂאִינָם רְאוּיִם לְקַחַת הָאָרץ מִיָּדָם, לְכֵן סָבַב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זֶה שֶׁהַנוֹצְרִים יִקְחוּהָ מִהַיִּשְׁמַעְעָלִים וְיִשְׂרָאֵל יִקְחוּ מִהַנוֹצְרִים וּבְזֶה לֹא יִהְיֶה עוֹד קְטָרוּג עַל יִשְׂרָאֵל כִּי הַנוֹצְרִים אֵין לָהֶם זְכוּתִים הַנִּלְ, וְהוּא עַל דֶּרֶךְ שְׂאִמְרוּ עֲמוּן וּמוֹאֵב טְהָרוּ בְּסִיחוּן.

וְאִם תֹּאמַר אִם כֵּן מִדּוּעַ לֹא הָיָה הַקְּטָרוּג עַל הַנוֹצְרִים שֶׁלֹּא יִקְחוּהָ מִהַיִּשְׁמַעְעָלִים, הִנֵּה עַל כֵּן כָּבַר אֱמֵרוּ חֲזוֹ"ל (סוּכָה נב) שֶׁהַשֵּׁטֶן מְנִיחַ אֶת אֲמוֹת הָעוֹלָם וְאֵינוֹ מַתְגַּרְהָ רַק בְּיִשְׂרָאֵל (מִהַדְרוֹת תַּינָא, שִׁיחוֹת עמ' 52):

אָרץ אֲשֶׁר לֹא כַּמְסַכְנַת הַאֲכָל כֶּה לָחֵם לֹא תַחֲסֹר כָּל כֶּה (ה ט)

פְּתוּחֵי חוֹתֵם

רַבֵּי יַעֲקֹב אַבִּיחֲצִירָא זִיע"א רָמַז לְהַקְפֵּדָה עַל גְּטִילַת יָדַיִם כִּרְאוּי שַׁעַל יָדַי כֵּן לֹא יִגָּבַם לוֹ לְהִיּוֹת עֵינֵי כּוֹנֵת הַפְּסוּק, אָרץ אֲשֶׁר לֹא כַּמְסַכְנַת, 'אָרץ' עֲכָשׁוּ רוּמֵז עַל הַגּוֹיָף הַנִּקְרָא 'אָרץ',

כָּל כָּף. וְהִ' יִתְבַּרַךְ הַבְּטִיחַ בְּכַמְהַ הַבְּטָחוֹת לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתַת אֶת הָאָרץ לְנוֹרַעַם, וּבִשְׁוֹר לְיִשְׂרָאֵל עַל יָדֵי מֹשֶׁה כַּמְהַ וּכְמְהַ פְּעָמִים שֶׁהוּא מוֹכֵן לְקַיֵּם הַבְּטָחוֹת לְתַת לָהֶם אֶת הָאָרץ.

וְכֵל הַתּוֹרָה מְלֵאָה מְשֻׁבַּח אָרץ ישׂראל לְמַעַן וּמִדְּקָדֵק בֶּהּ. וְכֵל פַּעַם שְׁמוּכִיחַ וּמִזְהִיר אוֹתָם עַל קִיוֵם הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת בְּכָלִיּוֹת אוּ בְּכָרְטִיּוֹת הוּא מְזַכִּיר עַל פִּי רַב אֶת אָרץ ישׂראל כְּדֵי לְבוֹא לְרִשְׁתָּהּ אֶת הָאָרץ וְכו', כַּמְבָאָר בְּפִסְוִקִים רַבִּים אֵין מְסַפֵּר. וְכֵי כָל הַרְעֵשׁ הַזֶּה כְּדֵי לְאַכֵּל פְּרוֹת טוֹבִים כְּאֵלֶּה.

אָדָּה בְּאִמְתַּ עֶקֶר הַפְּנוּנָה הוּא שֵׁישׁ כֶּה פְרוֹת טוֹבִים וּמְתוּקִים כְּאֵלֶּה שְׁמֻקְבָּלִים טַעַמָם וּנְעִימַת מְתִיקוֹתָם מְנַעֵם הָעֲלִיּוֹן. וְשָׁם דִּיקָא יְכוּלִין לְהַתְקַשֵּׁר לְנַעַם הָעֲלִיּוֹן עַל יָדֵי הַפְּרוֹת הַטוֹבִים שֵׁישׁ שָׁם. עַל יָדֵי שְׁנוּכָה לְקַיֵּם הַמְצוּוֹת הַתּוֹלִיּוֹת בָּהֶם שְׁנוּהִיגִין בְּאָרץ ישׂראל דִּיקָא.

נִמְצָא שֶׁעֶקֶר מַה שְׁמֻשְׁבַּח אֶת אָרץ ישׂראל בְּשִׁבְעַת הַמֵּינִין הַטוֹבִים, עֶקֶר הַפְּנוּנָה עַל שֵׁרֶשׁ הַטַּעַם שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא נַעַם הָעֲלִיּוֹן שְׁזוּכִין בְּאָרץ ישׂראל דִּיקָא. וְזֵהוּ בְּדוּדָי שְׁבַח גְּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, כִּי עֶקֶר עֲבוּדַת הָאֱדָם כָּל יְמֵי חַיָּיו הוּא לְזְכוּת לְנַעַם הָעֲלִיּוֹן לְחִזּוֹת בְּנַעַם ה', לְהַפִּיר גְּדֻלָּתוֹ יִתְבַּרַךְ, וְכִמּוֹ שְׁכַתוּב (תְּהִלִּים כו ד) 'אַחַת שְׂאֵלְתִי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ וְכו' לְחִזּוֹת בְּנַעַם ה'' (בְּרַכַּת הַפִּירוֹת ה"ה):

מֵאִיר עֵינֵי חֲכָמִים

רַבֵּי מֵאִיר יִחְיָאֵל מְאוּסְטוֹבּוּצֵה זִיע"א בְּאוּר נֶאֱחָה עַל טַעַם הַרְבֵּה שְׂרָאָה יִשְׂרָאֵל הִיָּתָה תַחֲלָה כִּיִּדֵי הַיִּשְׁמַעְעָלִים וְנִטְלָה מֵהֶם עַל יָדֵי הַנוֹצְרִים

חֲזוֹ"ל (רֵאָה וִיקְרָא רַבָּא יג ה) הַתְּנַבְּאוֹ עַל זֶה שֶׁהַנוֹצְרִים יִכְבְּשׁוּ קִנְדָם הַגְּאֻלָּה אֶת

אל ישנה אדם מן המנהג שיהי המלאכים וכו', ויהי משה וכו', ובמדרש רבה (בר"מ מה י) עלת לקרוא הלך בנמוסה וכו', וזהו שאמר בעלתי ההרה וגו' לחם לא אכלתי וגו', ויהי זה לאות שמה שאני אוכל ושותה פאן הוא רק בשביל היותי עמכם, מה שהוא באמת לזרא בעיני:

ואתפש כשני הלחות (ט י)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א משה רבנו תפס את הלחות על מנת לקנותם בקנינו כדי ששכירתם תתיחס אליו **אמרו חז"ל** (שמו"ר מג ה) **בטעם אמירת אנכי ה' אלוקיך** (שמות כ ב) לשון יחיד – לתן פתחון פה למשה ללמד סגנוניו במעשה העגל וכו' לא להם ציית וכו' אלא לי לבדי' (לשון רש"י שם).

ועל דרך זה – ויתירה מזו – יש לומר בנוגע לשכירת הלחות, שמצד גדל אהבת ישראל של משה, ומסירת נפשו עבור כלל ישראל, רצה לסלק מבני ישראל כל שיכות להענין דשכירת הלחות, כך שכל זה יהיה רק על 'אחריותו' בלבד, ולכן 'תפש' הלחות, לקנותם לעצמו שיהיו שלו לגמרי.

כאור מאמר חז"ל שמיתתן של צדיקים קשה לפני הקדוש ברוך הוא כשבור לחות

על פי זה יש לפרש מאמר חז"ל (ירושלמי פ"א ה"א) **'שמיתתן של צדיקים קשה לפני הקדוש ברוך הוא כשבור לחות'** – דמזה שתורת אמת מדמה ומשנה הענינים, מוכן שהם דומים זה לזה (לא רק בגדל הקשי והצער שהם גורמים, אלא) גם בתכנם.

ואחד מהבאורים בזה יש לומר: אמרו חז"ל (מו"ק כח.) **שמיתת צדיקים מכפרת,**

דהיננו, מזהרת התורה שיקדש האדם את גופו ויבון בשעת אכילה. תחלה יעשה נטילת ידים כראוי, כי כל הנוטל ידיו ברובי מים מכטח לו שלא יחסרו מזונותיו, רק יהיו ברוח, ואם בהפך גורם לו עניות, וזה רמזו בראשי תבות עיל נטילת ידים, 'עני'.

וזהו שאמר ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם, דהיננו, הנהר ושמו גופך שלא תגרם לעצמך עניות ויחסר לחמך, וזה גורם חסרון נטילת ידים, וזה משמעות 'אשר לא במסכנת', דהיננו הנהר שלא תגרם לעצמך מסכנות שהיא עניות ויחסר לחמך.

והנה מסכנת חסר וא"ו גימטריא 'בנטילת הידים', לרמז דהמסכנות שהיא העניות תלויה בנטילת ידים. עוד, במסכנות מלא עם שני כוללים גימטריא 'עשיר', לרמז דהעשיר והעני תלוי בנטילת ידים, אם הותר מותרין לו, ואם פחת פוחדתין לו:

ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי (ט ט)

אהל תורה

רבי מנחם מענדל מקאצק זיע"א

אין הרבותא שמה רבנו לא אכל בשמים אלא נצטער על שאוכל בארץ למרות שאינו נצטרך לכך

לכאורה אינו מוכן, דמאי הרבותא בזה, הא למעלה אין בו לא אכילה ולא שתייה. ונראה שהעקר קובלנא שלו היה על זה שהצריך בירידתו לעולם הזה לאכל ולשתות ולהשתמש לחייתו בדברים נבזים ונמאסים בעיניו, אשר באמת לא הצריך לכך לפי גבה מדרגתו כמלאכי השרת, רק בשביל היותו עם הבריות בעולם הזה הצריך לכך שלא לשנות המנהג, כמו המלאכים אצל אברהם אבינו עליו השלום, וכמאמר חז"ל (ב"מ פ"א:) לעולם

הקדוש ברוך הוא פי אם היראה, ולא שיף ביד האדם שום דבר לעשות לה' זולת היראה, דזה דוקא לבדה תלויה ביד האדם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ג:), הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים.

התורה מביאה את האדם לידי יראה

ואפשר לומר דרך פשוט, דהנה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (גדה טז:) דבשעת הריון מעלה המלאך הטפה לפני הקדוש ברוך הוא, ואומר טפה זו מה תהא עליה חכם או טפש. ויש לאוקומי 'חכם' זה אפלו בתורה, וכיון דמאת ה' נגזרה עליו חכמת התורה ממילא יראת ה' קלה בעיניו לקימה, דגדול תלמוד שמביא לידי מעשה (קידושין מ:).

ועוד אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים ג:), לעולם יעסק אדם בתורה שלא לשמה שמתוף שלא לשמה בא לשמה, כשיגדיל תמיד לעסק בתורה בהכרח היא מביאתו לידי יראה, דכך היא דרכה להורות חטאים בדרך.

ואם כן שהחכמה שהיא התורה היא מאת ה' ממילא היראה קל בעיניו לעשותה, שהתלמוד שנתן לו ה' הוא מביאו לידי מעשה, בשלמא אם היה גם התלמוד תלוי בידיכם שהוא העקר המביא לידי היראה, היה הדרך קשה בעיניכם, אף מאחר שהתלמוד תלוי בידי ומאתי בא לכם, רב היראה מהתלמוד באה, נמצא לא נשאר לכם לעשות מצד היראה פי אם מעט מזער, ודבר מועט תוכלו לעמד בו.

באור הכתוב על דרך הנ"ל

וזה שאמר מה ה' אליך שאל מעמד כי אם ליראה, הכונה כיון שהיראה תלויה

בחכמה, דאם אין חכמה אין יראה (אבות פ"ג מ"ו), וגדול התלמוד שמביא לידי מעשה, אם כן שרש היראה ועקרה הוא מן התלמוד, ולא תלה הקדוש ברוך הוא התלמוד בידכם רק בידו ונתנו לכם, נמצא לא שאל מכם רק

ומבאר בתנ"א (אגרת הקדוש כח) החדוש שבכפרה זו לגבי הכפרה שעל ידי קרבנות, דקרבנות מכפרים רק על השוגג, מה שאין כן על ידי פטירת צדיקים – פועל ישועות בקרב הארץ לכפר על עון הדור אף גם על הדורות.

כלומר: ביחד עם גדל עלייתו של נפש הצדיק בעת הסתלקותו מן העולם, שאז עולה רוחו ונשמתו למקור חוצבו' עם כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל מי חיו' – הרי גם בעלייתו זו, הנה לא זו בלבד שאינו עוזב את צאן מרעיתו, אלא עוד זאת, שבעליה זו גופא הוא פועל 'לכפר על עון הדור ואף גם על הדורות' (קצה הכי פתחון).

ומדגש גם בשבירת הלחות, דאף שלא היתה למשה שום שיכות לחטא העגל (אפלו לא בגדר דיש בידו למחות, שהרי היה בהר), ומכל מקום, לא זו בלבד שהשתדל עד כדי מסירת נפש בפעל לפעל בפרה על החטא (כמו שאמר להקדוש ברוך הוא 'אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא גו' (ויקרא לב לב)), אלא שגם שבירת הלחות (שבאה בסבת חטא העגל) עשה משה באפן שרק הוא בלבד האחראי לזה, כנ"ל (חלק לר עמוד 57-56):

ועתה ישראל מה ה' אליך שאל מעמד כי אם ליראה את ה' אליך ללכת בכל דרכיו (אטו יראה מלתא זוטרתה היא אין לגבי משה מלתא זוטרתה היא, ברכות לג:) (י יב)

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זי"ע א

התמיהה בלשון הפסוק

הנה לכאורה מלתא דתמיהא זו, דבאמרו מה ה' שאל מעמד כי אם ליראה, פשט הדברים הוא דיש כמה דברים שבידי אדם לעשותם ויוכל לעשותם, ולא שאל ממנו

וחזק כמו שהיא מקשרת בדבר גשמי שרואה בעיני בשר ומעמיק בו מחשבתו, בנוגע שדעת הוא לשון התקשרות כמו 'האדם ידע וגו' (בראשית ד א), וכח זה ומדה זו לקשר דעתו בה' יש בכל נפש מבית ישראל ביניקתה מנשמת משה רבנו עליו השלום וכו'.

והנה כל אדם מישראל יהיה מי שיהיה, כשיתבונן שעה גדולה בכל יום אף שהקדוש ברוך הוא מלא ממש את העליונים ואת התחתונים ואת השמים ואת הארץ ממש, מלא כל הארץ כבודו ממש, וצופה ומביט ובוהן כליותיו ולבו וכל מעשיו ודבוריו וכל צעדיו ויסרו.

אזי תקבע בלבו היראה לכל היום פלו פשיחוז ויתבונן בזה אפלו בהתבוננות קלה, בכל עת ובכל שעה יהיה סור מרע ונעשה טוב במחשבה דבור ומעשה שלא להמרות חס ושלום עיני כבודו אשר מלא כל הארץ, וכמאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמוך בשר ודם כו', תדעו פשאדם עובר עברה אומר שלא יראני אדם כו' (ברכות כח:).

וזה שאמר הפתוב פי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו, שהיא יראה המביאה לקיום מצותיו תכרף בסור מרע ונעשה טוב. והיא יראה תמאה הנ"ל. ולגבי משה, דהינו לגבי בחינת הדעת שבכל נפש מישראל האלהית, מלתא זוטרתיה היא פנ"ל (פרק מב):

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

מט"ו באב יש להתנהג בעונה כדי לזכות ליראה בימים הנוראים

לגבי משה מלתא זוטרתא היא (ברכות לג:). רצה לומר אם נלמד מדת עונה ממש משה רבנו עליו השלום ממילא מגיע היראה בקבל,

יראה בלא חכמה, ומאחר שהוא נתן לכם החכמה הרי היראה קלה בעיניכם לעשותה בלי טרח, ולמה תרפו עצמכם ממנה:

תניא

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

כל נפש מישראל כלולה בנשמת משה רבנו

לכאורה אינו מוכן התרוץ, דהא שואל 'מעמד' פתיב. אלא הענין הוא, כי כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחינת משה רבנו עליו השלום, כי הוא משבעה רועים הממשיכים חיות ואלהות לכללות נשמות ישראל שלכן נקראים בשם רעים, ומשה רבנו עליו השלום הוא כללות בלם, ונקרא רעינא מהימנא, דהינו שממשיך בחינת הדעת לכללות ישראל לידע את ה' כל אחד כפי השגת נשמתו ושרשה למעלה ויניקתה משרש נשמת משה רבנו עליו השלום המשרשת בדעת העליון שבעשר ספירות דאצילות המיוחדות במאצילן ברוך הוא שהוא ודעתו אחד והוא המדע כו'.

בכל דור מתנוצץ בראשי הדור נצוץ ממש רבנו

ועוד זאת יתר על כן, בכל דור ודור יורדין ניצוצין מנשמת משה רבנו עליו השלום ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה ללמד דעת את העם לידע גדלת ה' ולעבדו בלב ונפש, כי העבודה שבלב היא לפי הדעת, כמו שפתוב ידע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ונפש חפצה (דה"א כח ט), ולעתידי הוא אומר ולא ילמדו איש את רעהו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי וגו' (ירמיה לא לג).

אך עקר הדעת אינה הידיעה לבדה שידעו גדלת ה' מפי סופרים ומפי ספרים, אלא העקר הוא להעמיק דעתו בגדלת ה' ולתקע מחשבתו בה' בחזק ואמץ הלב והמח, עד שתהא מחשבתו מקשרת בה' בקשר אמין

מבְּכָל הַנּוֹבְרָאִים, בְּאֲשֶׁר חֲכָמִים הִגִּידוּ (ראה במ"ד כ ט) בַּפְּסוּק 'כַּעֲת יֵאָמֵר כּו' מִה פֶּעַל' (במדבר כג כג). וְגָדוֹל כַּח בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִמֶּלֶאכֵי עֲלִיוֹן. אֵף מִי מִכֶּסֶה אֹרֶחַ הַגְּנוּזִים בְּנִפְשׁוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עַל זֶה כְּתִיב וּמִלֶּתָם כּו' עֲדַלְתָּ כּו', וְעַל זֶה נִתֵּן כָּל הַמְצוּת לְעוֹרֵר עַל יָדָן זֶה הָאוֹר הַגְּנוּזִים.

והקדוש בְּרוּךְ הוּא נִתֵּן לָנוּ מְצוֹת תְּפִלִּין שֶׁל יָד נִגְדַת הַלֵּב לְמוֹל עֲרַלְת הַלֵּב לְהַתְּגַלּוֹת פְּנִימִיּוֹת הַלֵּב, וּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ לְהִסְיֹר הַקְּשׁוּי עֲרָף שֶׁמְכַסֶּה הָאוֹר שֶׁל הַנִּשְׁמָה שֶׁבְּרָאשׁ. וּפְרוּשׁ לֹא תִקְשׁוּ עוֹד, כִּי מִה שֶׁנִּתְּנָן בְּטֹבַע לְהִיּוֹת עֲרָף מוֹל פְּנִים, כְּמוֹ כֵּן לְהִיּוֹת שְׂפִי לְכַבּוֹת, הוּא בְּמִדָּה שֶׁיִּכּוֹל הַטּוֹב לְגַבֵּר עַל הָרַע אֵף שֶׁלֹּא יוֹסִיף עַל כָּל פְּנִים הָאֲדָם לְהִקְשׁוֹת עֲרָף בְּתוֹסְפוֹת.

והגם כִּי פִשְׁט הַפְּתוּב עַל חֲטָאֵי דוֹר הַמְּדַבֵּר שֶׁלֹּא יוֹסִיפוּ עוֹד. אֲבָל בְּיַדֵּי דוֹר הַמְּדַבֵּר הֵיוּ בְּנֵי אָדָם גְּדוֹלִים בִּיּוֹתֵר, וּמִה שֶׁנִּגְאָמַר 'עִם קִשָּׁה עֲרָף אָתָּה' (לעיל ט ו) הוּא בְּאֵמַת זֶה הַקְּשׁוּי שֶׁהוּא בְּתוֹלְדָה וּבַעֲצָם, אֵף מִשֶּׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם נִתְעַלָּה וְיֵצֵא מִן הַטֹּבַע לְגַמְרֵי, וְכָל הַדּוֹר נִמְצָא בָּהֶם הַטֹּבַע, אֲבָל 'לֹא תִקְשׁוּ עוֹד' הוּא כְּנִ"ל שֶׁלֹּא לִתֵּן תוֹסֶפֶת לְרַע חַס וְשְׁלוֹם כְּנִ"ל (תרמ"ו):

ארץ אשר ה' אלקיך דרש אתה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה (יא יב)

מאור ושמש

רבי קלונימוס סלמן עפ"שטיין זיע"א
 השם יתברך חפץ להצדיק בריותיו, וזו את האדם דוקא בשעה שעושה תשובה
יש לְהִתְבּוֹנֵן, הַאִיף שֶׁיֵּךְ אֶצֶל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ לְשׁוֹן 'דְּרִישָׁה', בְּשִׁלְמָא אֶצֶל בְּשַׁר וְדָם שֶׁיֵּךְ לְשׁוֹן 'דְּרִישָׁה', כְּדַכְתִּיב 'דְּרִשׁוּ ה' וְעִזּוּ' (תהלים קה ד), 'דְּרִשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ' (ישעיה נה ו),

כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמְבִּין הַקְּדוֹשׁ בְּאֵגְרַת בַּעֲבוּר הָעֲנוּהַ תַּעֲלֶה עַל לִבְךָ מֵדַת הִירָאָה.

וזה הוּא עֲקֵר הַכְּנָה לִימֵים הַקְּדוּשִׁים הַבָּאִים עֲלֵינוּ לְטוֹבָה. וּמְחַמְשָׁה עֲשׂוּר בְּאֵב צְרִיף הָאָדָם לְהִכִּין עַל הַיָּמִים הַנוֹבְרָאִים, רְצָה לוֹמַר לְהַרְגִיל אֶת עַצְמוֹ בַּעֲנוּת צָדֵק, הִינּוּ לִידַע כִּי הַכֹּל הוּא מֵאֵתוֹ יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאֵיִתָּא בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים כִּי בְּכָל מִדָּה טוֹבָה צְרִיף לְהַרְגִיל אֶת עַצְמוֹ אַרְבָּעִים יוֹם, וּמְחַמְשָׁה עֲשׂוּר בְּאֵב עַד כ"ה אֶלוֹל הוּא אַרְבָּעִים יוֹם, וְיִוֹכַל לְזַכּוֹת אַחַר כֵּךְ לִירָאת ה' בְּיָמִים הַנוֹבְרָאִים הַבָּאִים עֲלֵינוּ לְטוֹבָה:

הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה, רק באכתידך השק ה' לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם ככם מכל העמים כיום הזה, ומלתם את ערלת לכבכם וערפכם לא תקשו עוד (י יד-טז)

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א
 על האדם להתמלאות אימה ויראה ממה שהניח הקב"ה עבורת המלאכים והשרפים ובחר בו לעובדו

בפרשת הִירָאָה הֵן לַה' אֱלֹקֶיךָ הַשָּׁמַיִם כּו' רַק כְּאֲכַתִּידְךָ כּו' וּמִלֶּתָם כּו'. לְכַאוּרָה זֶה הָעֲנִין הוּא לְהִתְלַהֵב בְּאַהֲבָה וְהַפְּסוּק מְבִיא זֶה לִירָאָה. אֵף בְּאֵמַת צְרִיף לְפַל אִימָה וְיִרָאָה עַל הָאָדָם, בְּחֻשְׁבוֹ כִּי הַיָּמִת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ שְׂרָפִים וְאוֹפָנִים וְחַיִּוִּת הַקְּדוֹשׁ וּבַחַר בַּעֲבוּדַת הָאָדָם טָפָה סְרוּחָה רָמָה וְתוֹלְעָה, וּמְלַךְ גְּדוֹל שֶׁמְקַרֵּב שֶׁפֶל נִבְזָה צְרִיף לְהִיּוֹת יָרָא וְחִרַד בְּהַתְּקַרְבוֹת זֶה.

בתוככי לבות ישראל גנוז אור גדול והמצות מסיעות לעוררו | על האדם לראות לא להחשיך זאת

וגם זֶה אֵמַת, כִּי בְיַדֵּי בְּשִׁבְחַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּנוֹ נִמְצָא בְּנוֹ דְּבָרִים יְקָרִים יוֹתֵר

וְשָׁנָה לְשׁוֹן 'שְׁנוּי', לְכוֹף כְּתִיב מִתְחַלֵּה בְּפִסּוּק השְׁנָה בְּה"א - שְׁקָאֵי עַל רֹאשׁ הַשְּׁנָה, וְעַד אַחֲרֵית שְׁנָה בְּלֹא ה"א, וְהוּא לְשׁוֹן 'שְׁנוּי', שְׁיִכּוּל לְהַשְׁתַּמּוֹת עַל יְדֵי תְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים אֲפִלוּ בְּסוּף, כְּמֵאֲמַר רַבִּי יִצְחָק יְפֵה צֻעָקָה לְאָדָם, וְרו"ק:

וּנְתִיתִי עֶשֶׂב בְּשֹׂדֶךְ לְבַהֲמֹתָךְ וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ (יא טו)

בְּרַבַּת מִשָּׁה

רַבִּי מִשָּׁה זְהוּדָה לֵיבֵב מִפִּאטְקָאן זִיע"א
בְּאוּר הַפִּסּוּק בְּאֵפֶן נִפְלֵא עַל דְּרַךְ הַרְעִיתִי אֶת
מַעֲשֵׂי וּקְפַחְתִּי אֶת פְּרִנְסְתִי

עַל פִּי מַה שְּׂאִיתָא בְּשֵׁם הַמַּגִּיד וְצ"ל עַל הַגְּמָרָא (עִיּוּבִין כ.ב.) רַב אֲדָא בַר מִתְנָה הוּהוּ קָא אָזִיל לְבִי רַב אֲמַרְהָ לִּיהַ דְּבִיתְהוּ כו', וּמִי שְׁלִימוּ קוּרָא בְּאַגְמֵי וכו'. וְאָמַר וְצ"ל עַל פִּי הַגְּמָרָא בְּקִדּוּשֵׁין (פ.ב.) רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר רְאִיתִי מִימֵיךְ חִיָּה וְעוֹף שָׁיֵשׁ לְהֵן אֲמַנּוֹת וְהֵן מִתְּפַרְנְסִין שְׁלֹא בְּצַעַר וְהֵלֵא לֹא נִבְרָאוּ אֶלָּא לְשִׁמְשׁוֹנִי וְאֲנִי נִבְרָאתִי לְשִׁמְשׁ אֶת קוּנֵי אֵינוּ דִּין שְׂאֵתְפַרְנֵס שְׁלֹא בְּצַעַר, אֶלָּא שְׁהַרְעוּתִי אֶת מַעֲשֵׂי וּקְפַחְתִּי אֶת פְּרִנְסְתִי.

וְזָהוּ כְּפִנְת הַפְּתוּב וּנְתִיתִי עֶשֶׂב בְּשֹׂדֶךְ לְבַהֲמֹתָךְ וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ בִּיּוֹן שְׂאֲנִי נוֹתֵן עֶשֶׂב לְבַהֲמֹתָךְ שְׁלֹא נִבְרָאוּ אֶלָּא לְשִׁמְשׁוֹךְ, אִם בֶּן וְדֹאֵי הַדִּין נוֹתֵן - וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ, דְּרַךְ שְׂבִיעֵה שְׁלֹא בְּצַעַר, בִּיּוֹן שְׁנִבְרָאתָ לְשִׁמְשׁ אֶת קוּנְךָ. אִךְ הַשְּׁמֵר מִהַמְּנִיעֵה שְׁלֹא תִקַּח פְּרִנְסְתְךָ, וְזָהוּ הַשְּׁמֵרוֹ לָכֵם פֶּן יִפְתָּה לְבַכְכֶּם.

וְזָהוּ מַה שְּׂאֲמַר 'מִי שְׁלִימוּ קוּרָמִי, מִי פִּסֵּק פְּרִנְסָה לְבַהֲמוֹת, וְאִם בֶּן כֵּל שְׂכָן שְׂגַם אֲנִי אֶתְפַּרְנֵס לֹא בְּצַעַר, וּמַה שְּׂיֵשׁ לִי צַעַר פְּרִנְסָה, עַל כְּרַחוּ שְׁהַרְעוּתִי אֶת מַעֲשֵׂי, אִם בֶּן טוֹב וְיִפֵּה שְׂאֵלְךָ לְלַמֵּד וּלְתַקֵּן מַעֲשֵׂי וְיִהְיֶה הַפְּרִנְסָה בְּנוֹחַ:

אֲבָל הַאִידֵךְ שִׁיךְ אֲצֵל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהַכֵּל גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו לְשׁוֹן 'דְּרִישָׁה' וְתוֹ יֵשׁ לְדַקְדָּק, בְּרֹאשׁוֹן קָאֲמַר 'מְרֹאשִׁית הַשְּׁנָה' בְּה"א, וּמִסֵּי: 'אַחֲרֵית שְׁנָה' בְּלֹא ה"א רֹאשׁוֹנָה.

אֲךְ הַעֲנִין הוּא כֶּף, דְּאִיתָא בְּגִמְרָא (ר"ה טו.) אָדָם נִדוֹן בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה כו', וְשֵׁם בְּבְרִייתָא לִשׁ תְּנָאִים שְׂאוּמְרִים אָדָם נִדוֹן בְּכָל יוֹם, וְיֵשׁ שְׂאֲמַרוּ נִדוֹן בְּכָל רְגַע. וְהַעֲנִין הוּא, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹפֵט אֶת הָאָדָם בְּשַׁעַה שֶׁהוּא טוֹב וְנוֹהֵג בְּצַדִּיקוֹת - כְּדֵי לְזַכּוֹתוֹ. וְרוּבָא דְעֵלְמָא עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה וּמַפְשְׁפְּשִׁים בְּמַעֲשֵׂיהֶם בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה, עַל כֵּן נִדוּנִים וְנִשְׁפָּטִים אִז עַל מַעֲשֵׂיהֶם כְּדֵי שְׂיִזְכוּ, לְאַפּוּקֵי הַצְּדִיקִים שְׂמַצְדִּיקִים מַעֲשֵׂיהֶם בְּכָל יוֹם וְשַׁעַה וְרַגַע - נִדוּנִים בְּכָל יוֹם בְּכָל שַׁעַה וְרַגַע, כְּדֵי לְזַכּוֹתֵם עַל פִּי מַעֲשֵׂיהֶם הַטוֹבִים שְׁעוֹשִׂין בְּכָל עַת וְרַגַע.

לְכֹן בְּכָל עַת שְׂאָדָם עוֹשֵׂה תְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים - מוֹעִיל לְבִטֵּל הַגְּזוּרָה, כְּמֵאֲמַר רַבִּי יִצְחָק יְפֵה צֻעָקָה לְאָדָם בֵּין קִדְם גְּזוּר דִּין בֵּין לְאַחַר גְּזוּר דִּין, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חֲפִץ לְהַצְדִּיק בְּרִיּוּתוֹ. וְעַקֵּר הַמְשַׁפֵּט הוּא בְּעַת שְׂמַצְדִּיק מַעֲשֵׂיו וְעוֹשֵׂה תְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דוֹרֵשׁ וְחוֹקֵר זֹאת, כִּי זֶה בְּיַד הָאָדָם, כְּמֵאֲמַר חַז"ל (בְּרַכּוֹת ל.ג.) הַכֵּל בְּיַדֵי שְׂמִים חוּץ מִיִּרְאֵת שְׂמִים, עַל כֵּן שִׁיךְ כֶּה כְּכִיכּוֹל אֲצֵל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דְּרִישָׁה וּתְקִירָה, שֶׁהוּא חוֹקֵר וְדוֹרֵשׁ אִם אָדָם עוֹשֵׂה תְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים - אִז שׁוֹפֵט אוֹתוֹ עַל פִּי מַעֲשָׂיו.

בְּאוּר הַפִּסּוּק עַל דְּרַךְ הַנִּלְ

וְזָהוּ בְּאוּר הַפִּסּוּק אֲרִיךְ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דִרַשׁ אֹתָהּ, דְּהִינּוּ כְּנִל, אִם רוּצָה אָדָם הִישְׁרָאֵלִי לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְיִשְׁרָאֵל נִקְרָאִים 'אַרְיָ' כְּדְכְתִיב 'וְהָאֲרִיץ לְעוֹלָם עִמָּתָךְ' (קֹהֶלֶת א. ד.), וְאֵתָם תְּהִי לִי אֲרִיץ חֲפִץ' (מְלָאכִי ג יב.), מְרֹאשִׁית הַשְּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שְׁנָה, פְּרוּשׁ מְרֹאשִׁית הַשְּׁנָה - דְּהִינּוּ מְרֹאשׁ הַשְּׁנָה עַד אַחֲרֵית שְׁנָה.

וַיִּשְׁנָה עוֹד עֲצָה לְאַרְיֵכוֹת יָמִים, הֵינּוּ כַּיְמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ – דְּמַקְדָּמִי וּמַחֲשָׁכִי, דְּגַם כְּשֶׁהַשָּׁמֶשׁ בַּשָּׁמַיִם וְגַם כְּשֶׁהָאָרֶץ לֹמְדִים תּוֹרָה, וְעַל יְדֵי זֶה גַם כֵּן מַתְבָּרְכִים יִשְׂרָאֵל בְּאַרְיֵכוֹת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת.

וְזֶהוּ הַמִּשְׁפָּה הַפְּסוּקִים (פסוק כב) 'כִּי אִם שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת', פֶּרֶשׁ רַש"י ו"ל אֲזַהֲרֶת שְׁמִירוֹת הַרְבֵּה לְהַזְהִיר בְּתַלְמוּדוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּפֵּחַ. וְאֵיחָא בְּגַמְרָא כָּל הַלּוּמַד בְּבֵית הַכְּנָסֶת לֹא בְּמַהְרָה הוּא שׁוֹכֵחַ, נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי דְמַקְדָּמִי וּמַחֲשָׁכִי לְבִי כְּנִישְׁתָּא לֹא יִשְׁכַּחוּ הַלּוּמַד וַיְהִיָּה לָהֶם אַרְיֵכוֹת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת:

מסכת אבות – פרק ה

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּנוֹתָנִי צְדָקָה וְכוּ', לֹא יִתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אַחֲרָיִם וְכוּ' (מ"ג)

טל חיים

רבי חיים מאטיניא זיע"א

כאור נפלא כיצד 'לא יתן ולא יתנו אחרים' מגוי בין נוהגי הצדקה

והקשיא ידוע, האיך יתכן שיהיה זה שלא יתן ולא יתנו אחרים נמנה בין מדות מהנוהגי צדקה. ועל דרך צחות, אכן נמצא גם כן. דהנה אם יבא איש נכבד לאיזה מקום ואין דרכו לחזור על כל הפתחים לקבץ פרוטות, אז ירשמו לו על גליון שמות הנדריבים בעם ומבפלי הרכוש מהמקום, והיה אם הראשון מהנרשמים הוא נדיב לב וימלא את ידו בענין פנה, אזי כותב בצדו פלוני נתן כך וכך ואז כל הנכאים אחריו רשום על הגליון, ממנו יראו וכן יעשו. אבל אם הנרשם הראשון הוא איש נבל וכלי, הוא נותן רק דבר מועט למען לא יהיה שמו נמנה בין אותם שאינם יכולים לתן, אבל

וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֵת בְּנֵיכֶם וְגו' לִמְעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה וְגו' כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ

(יא ט"כא)

מהר"א מבעלזא

רבי אהרן מבעלזא זיע"א

'למען ירבו ימכם וגו' כימי השמים על הארץ'

– על ידי קיום התורה והמצוות של הבנים והתלמידים מתעלה האב והרב בעולם העליון

יש להבין הלשון כימי השמים על הארץ. ואבי אדוני ו"ל אמר על פי מה דאיחא בקדמונים דאף שאין מעשה וחסבון בשאול, ואדם זוכה בעולם הבא רק כפי המצוות והמעשים טובים שעשה בעולם הזה, מכל מקום אב המשפיע לבנו תורה ויראת שמים וכן הרב לתלמידו, מתעלה האב והרב בעולם העליון בכל פעם יותר ויותר על ידי למוד התורה ומעשים טובים שבינו ותלמידיו עושים בעולם הזה.

וזהו הפרוש כימי השמים על הארץ, שהאב או הרב שהשרישו תורה ויראת שמים בבניהם ותלמידיהם מתעלים גם בשמים ממדרגה למדרגה על ידי מעשי הבנים והתלמידים, כמו בזמן היותם על הארץ, והקמים שהם בשמים שרים אצלם לימים שהיו על הארץ. כי גם בשמים מתעלים. אלו דברי קדשו ו"ל.

'כימי השמים על הארץ' – למוד תורה בין

ביום ובין בלילה

יש לומר עוד, דאיחא במסכת ברכות (ח). רבי יוחנן תמה איכא סבי בבבלי, 'למען ירבו ימכם וגו' על האדמה פתיב, כלומר דרק בארץ ישראל זוכים לאריכות ימים ולא בחוץ לארץ, כיון דחזי דמקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר הינו דאחגי להו.

וכאן בפרשה פתיב המצוות עשה של למוד התורה ו'למדתם אותם את בניכם וגו'', וידוע דביום השמש בשמים ובליילה תחת הארץ. וזהו למען ירבו ימכם וימי בניכם על האדמה וגו', כלומר בהיותם בארץ ישראל,

הפסוק 'מי יתן טהור מטמא' (איוב יד ד) כגון אברהם מתרח חזקה מאתו וכו', ישראל מעכו"ם, ונרמז בזה כי באמצעות הטמא יודע הטהור ויהא נפר ונחשב:

שבת קדש • ענג שבת

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

כאכילה של שבת אין אחיזה לסטרא אחרא

וַיֹּאמֶר משה אכלהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאנהו בשדה (שמות טז כה). אפשר לרמז מה שכתוב בזהר הקדוש ובדברי רבנו הארי"ו ז"ל (ספר הגלגולים פל"ח) דכל מה שאוכל אדם בימי החל יתור על קיום הנפש, הכל הולך לסטרא אחרא, משום דימי החל יש בהם שליטה לסטרא אחרא. באמת בשבת כל מה שייאלל ויוסיף הכל קדש, משום דבשבת מתבטלת סטרא אחרא ואין לה שליטה. וידוע דהסטרא אחרא היא י"א, כנגד י"א ארורים וכנגד י"א סמני הקטרת. והאחיזה של לסטרא אחרא היא בשכינה, והשכינה נקראת שדה תפוחים.

וַזָּהוּ שאמר 'אכלהו היום', דהינו, כל מה שתאכלו היום, אכלו והוסיפו, כי הכל קדש, וזהו 'כי שבת היום לה'', דהינו הכל קדש. והטעם משום ד'היום לא תמצאנהו בשדה', הפונה, משום דהיום הזה סטרא אחרא נתבטלה ואין לה אחיזה בקדשה, ו'תמצאנהו' קרי בה 'תמצא הו' גימטריא י"א, הם י"א קלפות, כלומר, י"א קלפות היום אינם נמצאים בשדה, שהיא השכינה הנקראת 'חקל תפוחין'. וכיון שהסטרא אחרא נפרדת מהקדשה הכל קדש, ולכן כל מה שתאכלו הכל קדש (פרשת בשלח):

לב ורצון אין לו, איש בזה בכתובים הוא בא בין הנותנים, אבל באמת הנותנה פזאת הוא לא יתן, כי הוא לא נתן כמסת ידו אשר ברכו השם, ולא יתנו, אחרים הרואים את הגליון יאמרו אם זה העשיר הכי גדול נתן כף וכף, די לפני בנותנה הקטנה ביותר אפלו:

ארבע מדות בהולכי לבית המדרש וכו' לא הולך ולא עושה (מ"ד)

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

מדוע מזכר האינו הולך ואינו עושה בין הולכי בית המדרש

מוכא בשם הבעל שם טוב הקדוש לפרש המשנה ארבע מדות בהולכי בית המדרש וחדא מינייהו אינו הולך ואינו עושה. והקשו המפרשים, דאם אינו הולך כלל לבית המדרש למה כללו התנא בכלל הולכי בית המדרש.

ופרש הבעל שם טוב הקדוש, דבאמת כאשר האדם מתבונן במעשי המצות ובלמוד התורה שלו אימה חשכה גדולה נופלת עליו כי למה נחשבו לעמת מלך א-ל רם ונשא, אמנם אם יערכנו לעמת הרשעים עובדי רצונו יתברך שמו אזי נפר בין עובד ה' לאשר לא עבדו.

נמצא כי ערך עבודתנו ותורתנו נחשב רק כאשר יהיו נערכים מול מעשי הרשעים, ולזה שפיר מנה התנא בין הולכי בית המדרש גם את האינו הולך ואינו עושה, כי הוא הגורם והוא הסבה להחשיב את תלמודם ועבודתם של הולכי בית המדרש, עד כאן תכן דבריו הקדושים, ודברי פי חכם חן.

ובאמת רעיון זה מקורו טהור בדברי המדרש ייש פרשת חקת דאיתא שם על

דברי בינה

רבי יצחק יעקב מביאלא זיע"א

אכילת מאכלי שבת מוספת באדם הנגשת קדשה ומכשלת התאוות

שְׁלֵמוֹת המצוה צריך להיות 'אשר יעשה אתם האדם וחי בהם' (ויקרא יח ה), שיהיה מרגיש חיות מהמצוות, שיהיה בבחינת מצוה גוררת מצוה (אבות פ"ד מ"ב), שבאותו מצוה שעושה יהיה נתקדש גופו, שיהיה להוט אחר מצוות. וזה אי אפשר אלא בקדשת הגוף, ומהו קדשת הגוף, שיהיה מקדש גופו לבטל ממנו כח הארבע יסודות.

והנה במצות שבת מצינו גם כן וכו' אכילה ושתיה וכדומה, ויבזה צריך לקדש גופו. שבאמת מי שאכילתו הוא לכבוד שבת, בזה נתקדש גופו, ומרגיש חיות בקדשת שבת. שכמו שאכילה ושתיה של תאנה מטיל כבד על האדם, כן באכילה ושתיה זו מרגיש חיות דקדשה. וזה יכול לבטל תאוות אכילה ושתיה. וכמו שמרמז שבת ב'ו תשוב, שבכל מעשי השבת יכול האדם לבא לתשובה ולבטל כח היצור הרע, הנמשכים מארבע יסודות (פרשת יח):

שם משמאל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

ענג שבת מוסיף לאדם קדשה והשנה

בקדוש היום וענג שבת זוכין להמשיך השגות ושכל, וכמו שהגיד פבוד קדשת אבי אדמו"ר זצלה"ה בפרוש 'וקראת לשבת ענג' (ישעיה נח יג), הינו כמו הקורא לזולתו שיבוא אליו הלום, כן ישראל קוראים לשבת שתבוא ותשרה עליה (חיי שרה תר"פ):

סדר הזמנים

רבי ישכר דב מוואלברג זיע"א

שיבות מתן תורה לשבת כיון שמהות שניהם היא התקרשות והעלאת הדברים הגשמיים לרוחניות

יש עוד לתן טעם מה דכולא עלמא סברו דבשבת נתנה התורה לישראל (שבת פו:), דאיחא בזהר (ח"ב רה). דיום השבת לאו יומא דגופא אלא יומא דנשמתא. הנה נשמע ממשמעות דברי הזהר שכל סדר הנהגות יום השבת נקרא בשם יומא דנשמתא.

אם כן גם האכילה והשתיה והלבישה מה שצדק בני ישראל אוכלים מעדנים ושותים ממתקים ולובשים פאר לכבוד שבת, בשם נשמה הם נקראים. ולכאורה הלא כולא גשמיות הם ואיך? כולים לקרותם בשם נשמה עצם רוחני.

אכן כי כן הוא האמת, שהאכילה והשתיה ביום השבת, אף שזראין לעין כגשמיות, מכל מקום נתהוים לרוחניים עצומים עד שבשם נשמה ממש נקראים, והטעם מאחר שזהו רצונו ותבירך לענג את השבת במאכל ומשתה וכסות נקיה, ורצונו של המקום ברוך הוא הוא רוחני עצום, אם כן נתהוו האכילה והשתיה ביום השבת לרוחני מחמת שכן הוא רצונו ותבירך כעין מלאכי מעלה שהם רוחניים, מצד שהן הם רצונו ותבירך.

והנה התורה הוא רוחני, וכך המצוות שאנו מקיימים בדברים גשמיים. כמו מצוות מצה מצות תפלין, אין הגשם הנה שמקיימים בו המצוה כשאר הגשם שושאר מגשם בתכלית, רק על ידי המצוה נתהוה הגשם לרוחני ממש.

הלכך מישף שיף להיות בהכרח קבלת התורה בשבת דוקא כי שניהם עולים בקנה אחד, ומורים על ענג אחד, כי יום השבת יומא דנשמתא הוא וגם הדברים הגשמיים

ובזה דקדק הפסוק. 'ששת ימים תעשה המלאכה' מאליך ואתה תעסק בתורה, אזי 'ביום השביעי יהיה לכם קדש', ורצונו לומר יהיו תענוגכם הנקרא לכו"ם, קדש, ותעסקו בתענוג ותקבלו שכר טוב על זה, מה שאין כן אם אתם לבדכם בעצמיכם תעשו מלאכת ימי החל, והבן:

דברי ישׂרָאֵל

רבי ישׂרָאֵל ממודן'ץ זיע"א

יש לעשות עקר מקדשת השבת ולא מהאכילה

והיתה שבת הארץ לכם לאכלה (ויקרא כה ו). על דרך שאמר אבי אדוני זקני זצוק"ל על הפתוב 'אכלהו היום פי שבת היום לה' (שמות טז כה), שרצונו לומר אכלו היום עצמו, שיהיה שבע מקדשת שבת, עין בדבריני שם. וזה גם כן כאן 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה' – השבת עצמו וקדשתו תהיה לכם לאכלה, ולא לעשות עקר מן האכילה של שבת. וזה שפרש רש"י שלא תגה בהם כבעל הבית שנדמה לו וסובר שהאכילה היא עקר בשבת קדש (פרשת בהר):

המענוגים בהם השבת מתהוים לרוחניים ולנשמתין, וכן התורה הוא רוחני פשוט, והגשמיים שמקמים בהם המצות נתהוו רוחניים פשוטים, אם כן הרי זה פתרי זה:

אגרא דבְּלָה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

רמז שהעוסקים במלאכה בימי החול יהיה רב עסקם בשבת בתורה והתלמיד חכמים יתענגו יותר באכילה ושתייה

ששת ימים תעשה וביום השביעי יהיה לכו"ם קדש (שמות לה ב). להבין, 'תעשה' מאליך משמע. גם תתן תבת לכו"ם. נראה לפרש על פי מה דפסק בשולחן ערוך אורח חיים (סימן רצ ס"ב) דאותן בני אדם העוסקין במלאכה בימי החל יהיה שבת רב עסקם בתורה, והתלמיד חכמים העוסקים בתורה בימי החל ומלאכתן נעשית על ידי אחרים, יתענגו בשבת יותר באכילה ושתייה. **וכבר** ידוע שאמרו רוב"ל (פסחים סח:) פנוי תענוג הגשמי דאכילה ושתייה דשבת יום טוב בתבת לכו"ם, פנודע מפלגתא רבי אליעזר ורבי יהושע גבי יום טוב פלו לכו"ץ או פלו לכם, ומר סבר חציו וכו'.

ארצות גאונים החסידות

שאת השכר של המצות מקבלים בעולם הבא ולא בעולם הזה, אם כן כיצד מבטיח משה ש'ה' כרף אותנו בפרי הבטן ובפרי האדמה בעולם הזה?

ויש להקדים את דברי הגמרא במועד קטן (ה). על הפסוק 'ושמרתם את משמרת' (ויקרא יח ג), עשו משמרת למשמרת. כלומר שתעשו סיגים למצוותי בכדי שלא תעברו על דברי תורה.

והיה עקב תשמעו את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם וגו', ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי ארמנתך (ד יב-ג)

לקוטי המליץ

רבי הפאל שלמה לאניאדו זצ"ל

על הגדרים והסיגים שעושים למצוות, מקבלים שכר גם בעולם הזה

יש להקשות מהגמרא בקדושין (ט:): שאומרת

ולכן גם אם אחר כך 'ברוך תהיה מכל העמים', הינו שיברכו הגויים את עם ישראל, אין להם לחשש מברכה זו שהרי כבר התברכו מאת ה'. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

והסיר ה' ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם כך ונתנם בכל שְנְאִיךָ (ד טו)

נוצר אדם

רבי אליעזר מנצור סתהון זצ"ל

ברכת רפואה שלמה לישראל בכל מקום

יש לדרקק למה על 'כל חלי' אמר ו'הסיר', ואלו על 'מדוי מצרים' אמר 'לא ישימם', עוד יש להבין, שהיה די לומר 'וכל מדוי' בסתם, ומדוע הוסיף שהם של 'מצרים'? עוד יש להבין מהו שהוסיף ואמר 'הרעים', שמשמע מזה שיש טובים. עוד יש להבין, שמאחר שבא הפתוח ללמדנו שלא יהיו חללים על ישראל, מהו שהוסיף הפתוח ו'נתנם בכל שְנְאִיךָ', ומה יעזר לישראל אם החללים יהיו על השונאים.

ויש להקדים ש'חלי' הוא קשה מ'מדוי', ויש שני מיני חללים, יש חלי שהוא מסבת המשפחה, וכגון מה שמוכא בשלחן ערוך (אה"ע סי' ב סי"ז) 'לא ישא אדם אשה לא ממשפחת מצרעים ולא ממשפחת נכפים'. ויש חללים שהם מחמת האויר או הפרות של המקום שמשפיעים על האדם, וכמוכא במדרש (תנחומא פר' שלח סי' ו) 'יש ארץ מגדלת גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים'.

עוד יש להקדים ש'מדוי' הוא כאב קל, ופעמים המדוי הוא טוב, כגון מעברת שיש לה כאבים, שמסבת כאבים אלו נולד הולד.

עוד יש להקדים, מה שבארו את הפסוק 'עד עקרה ילדה שבועה ורבת בנים אמללה: ה' ממית ומחיה מוריד שאול ונעל: ה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם' (שמואל א' ב ה-ז),

ולפי זה אפשר לבאר שלעולם השכר של המצות בעולם הבא, אבל מי שעושה גדרים וסיגים כדי שלא יעבר על מצות התורה, מקבל על זה שכר גם בעולם הזה (עי' ספר חסידים סי' רי ובפירוש מקור חסד שם, ובספר ברכת אבות לרבי יוסף חיים, אבות פ"א מ"א), וזהו שאמר הפתוח ו'ושמרתם', כלומר שאם תעשו משמרת למשמרתי דהינו סיגים לתורה או תקבלו את שכרם גם בעולם הזה, וזה הוא מה שאמר הפתוח וברך פרי בטנך ופרי אדמתך. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ואהבך וברכך והרכך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגגך וגו', ברוך תהיה מכל העמים (ד יג-יד)

בני ראובן

רבי מ'מזון עבדו זצ"ל

מדוע הקדים ה' את ברכתו לברכת האמות

יש לדרקק, שמאחר שה' בעצמו מברך את ישראל, כמו שאמר הפסוק 'וברכך', מה הצורך שיש בברכת הגויים, כפי שאמר הפסוק 'ברוך תהיה מכל העמים'.

ויש להקדים את דברי המדרש (בר"ס יג) על הפסוק 'ויברכו את רבקה ויאמרו לה אחתנו את ה'י לאלפי רבקה' (בראשית כד ט), רבי רבקה ורבי לוי בשם רב חמא בר חנינא, מפני מה לא נפקדה רבקה עד שהתפלל עליה יצחק, כדי שלא יהיו עובדי כוכבים אומרים תפלגנו עשתה פרות, אלא ו'יעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה [הוא] היא" (שם כה כא) ורק אז ו'יעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו' (שם).

ומעתה יש לבאר שהרי יש לחשש שמא הגויים יברכו את עם ישראל, ואז יצטרף ה' שלא לקיים את ברכתם כדי שלא יאמרו 'תפלגנו עשתה פרות', לכן אמר הפסוק 'וברכך', והינו שהקדים ה' וברך את ישראל,

ו"אכלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נתן לך", והיגו שפמונם מתר לכם רק בזמן שהם מסורים בידכם. ויש להתבונן, מדוע מיד לאחר שהתורה אוסרת את גזל הגוי, מצוה אותנו על האסור לעבד עבודה זרה?

ויש להקדים את דברי המדרש (ש"ר מז ט), שפאשר משה רצה לסנוגר על עם ישראל בחטא העגל, אמר לו ה', בדבור השני לא אמרתי 'לא יהיה לך אלהים אחרים על פני' (שמות כ א), אמר משה לפניו, לא צוית אותם, לי צוית, שמה אמרת להם 'לא יהיה לכם', לי צוית, אם עשיתי עבודת כוכבים מחני נא מספרך. נמצא, שיש פתחון פה לישראל בחטא העגל מאחר ורק משה רבנו נצטוה שלא לעבד עבודה זרה.

והנה בפסוק עמודיה שבצעה (עמוד ברית אברהם אות ח) דחה טענה זו, מאחר ומבאר בסנהדרין (טו) שאין צווי שלגוי אסור ולישראל מתר, ואם כן ומאחר וכן נח מצוה שלא לעבד עבודה זרה, אם כן ודאי שגם לישראל אסור ובזה נדחתה טענתו של משה.

עוד יש להקדים את דברי הגמרא בבבא קמא (לה) על הפסוק 'עמד וימדד ארץ ראה ויתר גוים' (חבקוק ג ח), שפאשר ראה ה' שאת שבע מצות שקבלו עליהם בני נח לא קימו, מיד 'יתר גוים'. ונחלקו רבי אבהו ורב יוסף מהו 'יתר גוים', לרבי אבהו התיר את ממונם לישראל. ולרבי יוסף התיר להם את השבע מצות.

ומעתה יבאר הפתוב, שמאחר וצוה ה' על גזל הגוי, נמצא, שלא התר לישראל ממון הגויים, וממילא לא יהיה פרוש הפתוב 'יתר גוים' קרבי אבהו שהתיר ממונם לישראל אלא קרב יוסף שהתיר להם את שבע מצות בני נח, ואחת מהמצוות היא האסור לעבד עבודה זרה, ועתה יצא שיהיה מתר לגויים לעבד עבודה זרה, וחזר לישראל פתחון הפה

שמחמת שהשפע טוב על אהד מכרח שלשני יהיה רע, ולפי זה לא יתכן שיהיה רק טוב בעולם.

ועל פי הנ"ל יש לבאר את הפסוק, שבתחילה דבר הפתוב על כל סוגי החלאים הבאים לאדם, או מחמת המשפחה, או מחמת ארץ מצרים שהאזיר או הפרות שבה גרמו לכם למחלות, ועל זה אמר 'והסיר ה' ממך כל חלי', היגו ממה שנטוע ומשרש בך, אותו ה' סיר ממך, לכן אמר בזה לשון 'הסרה'. ועוד הוסיף הפתוב ואמר 'וכל מדוי מצרים' היגו שגם כאב קל שפעמים בא ופעמים הולך, שבא אליך מחמת שהותך במצרים, 'לא ישימם בך', ובזה שיף לשון 'שימה' והיגו שה' לא ישים אותם על האדם כלל.

ומה שהוסיף ואמר 'מדוי מצרים הרעים', בא לומר שדוקא את הכאבים הרעים שהיו במצרים 'לא ישימם בך', אבל כאבים טובים, כמו כאב של אשה מעברת, שאף הם היו במצרים, כן יביא ה' על ישראל.

ולאחר כל זאת בא הפתוב לבאר איך יתכן שלא יהיה כלל רע על ישראל, הרי מכרח שתהיה רעה בעולם, ולזה הוסיף ואמר 'וינתנם בכל שנהיד', שהרע שמכרח להיות בעולם יהיה על הגויים, ולכן על ישראל לא יהיה שום רע. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ואכלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נתן לך לא תחוס עינך עליהם ולא תעבד את אלהיהם כי מוקש הוא לך (טו טז)

דברי הברית

רבי אברהם עלוט זצ"ל

אין צווי שלגוי אסור ולישראל מתר

מוכא בגמרא בבא קמא (ק"ג): אמר רב הונא, מינין לגזל הפנעני שהוא אסור, שנאמר

הרי אין להם דין זכיה שהרי נחשבים פסומים על שלחנו של ה'. לכה אמר הכתוב 'ואכלת ושבעת וברכת', שמפנין שאנחנו מברכים על המזון, הרי שהמזון שלנו ואם בן אין לנו דין של פסומים על שלחנו ה', ולכן בדין הוא שה' יכול לתת לנו את הארץ, וזהו שאמר הכתוב 'והארץ נתן לבני אדם', ומטעם זה אנו זוכים בארץ. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ואשב כהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי (ט ט)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

חשבון הנפש בחדש אלול

'לחם לא אכלתי ומים' ראשי תבות אלול. ונראה לעניות דעתי, דחדש אלול כתב הבני יששכר שהוא זמן מסגל לתשובה, ובחדש הזה כל בר נש אשר מח בקדקדו עושה חשבון הנפש לעשות תשובה, ואם רואה דכל השנה היה מתרשל לעסק בתורה ועבודה מקמת מלאכתו שיוכל לפרנס בני ביתו, אז יש לו טענה ומורה במקצת חטאיו, אבל סובר דזה נמי מצנה גדולה לפרנס בני ביתו, כמו שכתוב (תהלים קו ג) 'עשה צדקה בכל עת' ואמרו בתו"ל (כתובות ג.) זה הן ופרנס בני ביתו, אבל אם מלאכתו נעשית על ידי אחרים אז בודאי היה צריך ללמוד. וידוע דלחם זה פרנסה, ומים רומז על התורה הקדושה, כמו שכתוב (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים', ואין מים אלא תורה (ב"ק יז.), וזהו 'לחם לא אכלתי' פרוש שלא עסקתי ביגיעה ופרנסה, וגם 'מים' שזה תורה 'לא שתיתי', על בן רומז זה לאלול לזמן תשובה.

על חטא העגל שה' צוה רק למשה שלא לעבד עבודה זרה ולא לכל ישראל, וכעת לא נוכל לרחות טענה זו מצד שאין צווי שלגוי אסור ולישראל מותר, כי הרי גם לגויים מותר, לכן הצר הפסוק מיד להזהיר ולומר 'ולא תעבד את אלהיהם'. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה וגו': ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך (ח ט-י)

חיים מירושלם

רבי חיים אברהם גאגין זצ"ל

זכות ברכת המזון זכינו בארץ

יש להבין מה הפסוקים בין 'ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה, לבין 'ואכלת ושבעת וברכת'.

יש להקדים את מה שכתב הנמוקי יוסף על הגמרא בבבא מציעא (יב.), שיש אומרים שהדין הוא שאם אביו נתן לבנו שסמוך על שלחנו מתנה לא זכה הבן.

ולפי זה תמוה, היאך זכינו במתנתו של ה' בשהביא לנו את הארץ, והרי אנו בגדר בנים, שנאמר 'בנים אתם לה' אלהיכם' (דברים יד א), וגם אנחנו פסומים על שלחנו ה' שנאמר 'נתן לחם לכל בשר' (תהלים קלו כח), ואם בן אין לנו אפשרות לזכות במתנת האב ביון שאנו פסומים על שלחנו.

יש לישוב על פי הגמרא בבבכות (לה.) שהקשתה שכתוב אחד אומר 'לה' הארץ ומלוואה' (תהלים כד א), וכתוב אחד אומר 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם' (שם קטו טז). ותמצה הגמרא כאן קדם ברכה כאן לאחר ברכה.

ועל פי זה יש לבאר, שלאחר שאמר הכתוב 'פי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה', יש לעם ישראל לשאל איך יקבלו את הארץ,

מנושאי הפרשה

לא נפקה, מלשון בצק, פי פן המנהג בהולכי דרכים שיתנפחו רגליהם.

או יאמר זה כלפי הלויים שהיו נושאים הארון במדבר על כתפיהם יחפים, ואף על פי שמשפט הכהנים לשאת את הארון והוא דבר מסור להם ולא ללויים, היו הכהנים עכשו בדבר מועטין עד שנתרבו ונטלו את שלחם. ודעת אונקלוס בזה שלא נתקלקלו המנעלים שברגליהם.

שפתי כהן

רבי מרדכי הפהן זצ"ל

ישראל לא הלכו במדבר אלא ענני הכבוד הוליכום

ורגלך לא בצקה. פרש רש"י ז"ל לא נפקה כבצק [כדרך הולכי יחף שרגליהם נפוחות]. ולא נהירא, שהם לא היו הולכים, שענני כבוד היו מוליכין אותם, ונראה כמתרגם שאמר ומסאנף לא יחפוי, שמעולם לא סרו המנעלים מעל רגליהם, כמו השמלה.

דברי דוד

רבי דוד ב"ר שמואל הלוי זצ"ל

בנעלי דוד המדבר לא היו שולים והלכו יחפים

ורגלך לא בצקה. לא נפקה כבצק כדרך הולכי יחף. מקשין דהא כפי תבא (ברבים כט ד) כתיב ונעלך לא בלמה מעל רגלך, הרי שהיו להם מנעלים אלא שלא בלו כדרך שאומר גבי שקלתך, וכאן אמר שהיו יחפים, שמעתי רבות בזה ולא לרצון לפני.

ונראה לי דודאי היו להם מנעלים ונתהצו גם כן, ומכח הגהוץ לא בלו כמו השמלות מכח ענני הכבוד, אלא שלמטה ממש שהוא דבר מאוס אפלו אם תאמר שהיה גם

והיה אם שמע תשמעו אל מצותי וגו': ונתתי עשב בשדה לבהמתך ואכלת ושבעת (יא יג-ט)

אוצר חיים

רבי ישועה הלוי זצ"ל

השומר את השמטה יזכה לשפע וברכה

יש להבין, מה השמטה שיש בין עשב הבהמה בשדה לבין שביעת האדם בביתו, הרי אלו שני דברים נפרדים.

ונראה לבאר על פי המבאר במכילתא דרשב"י על הפסוק ויתרם תאכל חית השדה (שמות כג, יא), 'כל זמן שחיה אוכלת מן השדה אתה אוכל מתוך הבית, פלה מן השדה פלה מן הבית', והינו שפרות שביעית מתרים באכילה רק כל זמן שיש פרות לחיה בשדה, אף אם נגמרו הפרות לחיה בשדה, אסורים באכילה לאדם בביתו. וכן הוא בגמרא בפסחים (נב:).

ולפי זה יש לבאר שאומרת התורה ויהיה אם שמע תשמעו אל מצותי תזכו שבשנת השמטה ונתתי עשב בשדה לבהמתך, ומבין שהיה הרבה פרות לחיה בשדה (כמבאר בגמרא נדרים (אפ) שחיה בכלל בהמה), וכל זמן שלא פלה לחיה בשדה הרי שגם האדם בביתו יכול לאכל, ואז יתקיים בך ואכלת ושבעת. (באדיבות מכון חכמי ספרד נתיבות)

מנושאי הפרשה

נס דרגלך לא בצקה' – וישוב סתירת הפסוקים האם הלכו ישראל במדבר במנעלים

רבנו בחיי

רבי בחיי ב"ר אשר זצ"ל

הליכת הלויים נושאי הארון ברגלים יחפות

שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה (ח ט). רגלך לא בצקה'

עליו רעו בפסוק הקודם 'ויצענך וירעבך ויאכלך את הפן' שזהו דוקא לישראל.

אך הערב רב שהיו נפליטים מהעננים כמו שפכת בזהר פרשת תשא (ח"ב קצא:), והם הם שכתוב בפרשת תצא (דברים כה יח) 'ויגבך בך כל הנחשלים אתריך', עליהם נאמר 'ונעלך לא בלתה מעל רגלך', שלכן פרש 'לא בלו שלמתיכם מעליכם' לשון רבים בין לישראל בין לערב רב, ולא זו בלבד אלא לאותם היחידים אשר לא מבגי ישראל המה שהיו להם מנעלים, גם להם בפרטות אמר 'ונעלך לא בלתה מעל רגלך' (דרוש מו)

חן טוב

רבי טוביה בר אברהם הלוי זצ"ל

רגלך לא בצקה בעת שהלכו במדבר מחוץ ענני הכבוד

ואמר ורגלך לא בצקה, ושם אמר (להלן כט ד) 'ונעלך לא בלתה' וכו', יצן בהיותם תוף ענני כבוד הרי הם כמהלכים בספינה, ואין דשים ברגליהם ומנעלים אלא על פנפי נשרים, והמהלך בספינה אינו צריך לנעל את הסנדל, והרי הם כמנחים בקפסא ושום שלמותם ונעליהם שלא בלו.

אכן פאן פא לרמוז דבר גדול, שגם בהיותם חוץ לענן פשכט דן שהיו חוץ לענן, או החוטא שיגרש מתוף הענן, כמו שאמר הכתוב (דברים כה יח) 'ואתה עוף ויגע ולא ירא אלהים', גם בשנת הארבעים במות אהרן ונסתלקו ענני כבוד, ויראו כל העדה פי גוע אהרן (במדבר כ ט), ותקצר נפש העם בדרך שהיו מהלכים ברגליהם, גם אז ורגלך לא בצקה.

למטה ענני כבוד, מכל מקום לא היה שם גהיז מכח הענן במקום מדרך פה רגל, כי הענן הוא כבוד השכינה ואין ליחס שם במקום מאוס.

אלא צריך לומר שלמטה לא היה להם שולים במנעליהם והיו יחפים שם, אלא שעל גבי הרגל היה להם מנעלים נמשכים מן המנעל שעל ברכיהם ולמטה, ואותו חלק אינו מקום מאוס ונתגהז מכח הענן, ועל זה אמר בפרשת פי תבוא 'ונעלך לא בלתה מעל רגלך', הינו החלק שעל גב הרגל היה כמו שמלותך הנזכר שם, אבל למטה היו יחפים שלא יתגהז שם, נמצא מתקמים שני הפתובים.

גבול בנימין

רבי בנימין וויטאלי זצ"ל

ישראל שהיו מסככים בענני הכבוד לא היו צריכים למנעלים, אולם הערב רב שנפלטו מהעננים והצרכו לנעלים לא בלו נעליהם

'ואולך' אתכם ארבעים שנה במדבר לא בלו שלמתיכם מעליכם ונעלך לא בלתה מעל רגלך' (דברים ד ט). וכאן הן שואל שנתראה שהיו להם מנעלים, ואלו בפרשת עקב כתוב 'שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה' ופרש רש"י ז"ל בדרך הולכי יתף שרגליהם נפוחות, וכבר פרשו המפרשים על זה. ואני מדיק עוד בפרשת תבא דכתיב 'לא בלו שלמתיכם מעליכם' לשון רבים, 'ונעלך לא בלתה מעל רגלך' לשון יחיד.

ועל זה אם ייטב בעיני ה' אני אומר, כי מה שכתוב בפרשת עקב שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה מדבר בישראל שהיו מסככים בענני כבוד גם תחת רגליהם, כמו שגאמר (שמות יט ד) 'ואשא אתכם על פנפי נשרים', ולזה לא היו צריכים למנעלים, ונגיד

לא נפחה ככצק כדרך הולכי יחף שרגלים
נפוחות, דמשמע שפלו נעליהם.

ולעניות דעתי נראה לישב, דהנה עוד יש
לדקדק הַכּא [בפְּרַשְׁת כּי תבוא],
דכתיב 'לא בלו שמלתיכם' בלשון רבים ונעלף
לא בלטה' לשון יחיד. ועוד במה דכתיב בסיפא
דקרא 'לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם',
הרי אף דעקר אכילתן היה המון, מכל מקום גם
לחם ויין היה להם מתגרי אמות העולם וכמו
שאמרו סוף יומא (ע"ה): 'והרמב"ן הרגיש בזה.

על בן נראה לפי עניות דעתי על פי מה דאיתא
ביומא (ע"ה), 'לחם אבירים אכל איש' לחם
שנבלע ברמ"ח אברים, אלא מה מקיים ויחד
תהיה לך על אונף ויצאת שמה חוץ מדברים
שתגרי אמות העולם מוכרין להם כו', אמר
הקב"ה אני אמרתי יהיו כמלאכי השרת, עכשו
אני מטריח אותם שלש פרסאות כו'.

והנה היו בישראל שני פתות, פת אחת שערב
להם הפון ולא אכלו רק הפון, והמה
לא היו צריכין לנקבים ולטרח בכל יום הליכה
מרבה, שנבלע באבריהם. וכת השני, שאכלו
גם מה שמכרו להם התגרי אמות העולם, המה
היו צריכין לאפושי בהלוף כל יום.

והנה בפשיטות שמלות ומנעלים שהיו צריכין
להם בעוד שנתעכבו במדבר נעשה להם
גם שלא יכלו, אכל לאותן שמעצמן קבלו
עליהם הרבות הליכה בכל יום מחמת מה
שאכלו מתגרי אמות העולם לא נעשה להם
גם שלא יכלו המנעלים מהליכה מרבה כמו
אשר לקחו לעצמם.

וזה שאמר הכתוב 'שלמתיכם לא בלו מעליכם'
לשון רבים דזה נהג בכלן, ונעלף לא
בלטה מעל רגלך נקט לשון יחיד, משום שלא
נהגו בכלן, ומפרש הכתוב בעצמו נעלף לא
בלטה מעל רגלך לחם לא אכלתם ויין ושכר

באר בשדה

רבי מאיר בגימין מנחם דאנון וצ"ל

מנעליהם של דוד המדבר היו מעשה שמים
ולא הגנו על הרגלים

שמלתך לא בלטה. ברש"י: ענני כבוד היו
שפים בכסותם ומגהצים אותם כמין
כלים מגהצים, ואף קטניהם כמו שהיו גדלים
היה גדל לבושן עמיהם, כלבוש הזה של חמט
שגדל עמו. [ע"כ]. ראיתי בדברים רבה פרשת
תבא (ו יא) שהבגדים האלו שלא בלו הלבישו
אותם מלאכי השרת בסיני והיו מעשה שמים.

ולפי זה יש לומר דכל זמן שהיו ישראל
במדבר, כשהיו נולדים היו יוצאים
מרחם אמם מלבשים, דהא קאמר התם 'אל
תתמה החלזון הזה כשגדל מלבשו גדל עמו',
הכי נמי יש לומר דכי היכי דחלזון נולד עם
מלבשו הכי נמי היו נולדים עם מלבושים,
ורש"י נראה דהנה גרים חמט במקום חלזון.

ורגלך לא בצקה. ברש"י: לא נפחה כצק,
כדרך הולכי יחף שרגליהם נפוחות.
אף על גב שהיו להם מנעלים ברגליהם, מכל
מקום גם המנעלים היו מעשי שמים כמו
המלבושים ואינם עשויים אלא מפני הכבוד,
שההולף יחף הוא בזוי כדאיתא בשבת פ"ק
שואל (קכג), וכינן שהיו מעשי שמים לא היו
מגנים על הרגל ונחשבים כהולכי יחף, ואפלו
הכי לא נפחו רגליהם.

יעלת חן

רבי אריה יהודה לייב תאומים וצ"ל

אותם שהלכו לקנות מזון מתגרי האמות בלו
נעליהם ואף על פי כן לא נפחו רגליהם

הנה הש"ז בספרו דברי דוד בפְּרַשְׁת עקב
מקשה, דהַכּא [בפְּרַשְׁת כּי תבוא] כתיב
וְנַעַלְךָ לֹא בִלְתָּה מַעְלִיד, ושם כתיב 'שמלתך
לא בלטה מעליך ורגלך לא בצקה' ופרש רש"י

במגדה, ולזה היה אומר שמלתך לא בלתה בדרך גס, ורגלך לא בצקה בדרך הולכי יחף על שלא חביתי אתכם לילך במגדים, אלא שהתיר להם נעילת הסנדל. והיגו איך קרא ד'לא בלו שמלתיכם מעליכם ונעלף לא בלתה' דאף שמצד הדין לא היה ראוי להתיר לכם נעילת הסנדל, והנה ליה גס בתוך גס. (פ"ה)

(פרושים)

מקלו של אהרן

רבי אהרן היילפרין זצ"ל

הליכת יחף בתוך המחנה, והליכה בנעלים בדרך

רש"י פרש בפרשת עקב ורגליך לא בצקה בדרך הולכי יחף, והקשו המפרשים הקתיב ונעלף לא בלתה מעל רגליך, וכתב הט"ז בדרך דוד שמעתי רבות בזה ולא לרצון לפני, ואיהו מתרץ דלא היה להם שולים למטה, וגם זה דחוק.

ולעניות דעתי נראה דאמרין פאן (מ"ק טו:) כשאמרו אסור בנעילת הסנדל לא אמרו אלא בעיר אבל בדרך שרי, וכן אתה מוצא במגדה ובאבל, והשתא לא קשה הני פסוקי אהדרי, דהא דמפרש רש"י הולכי יחף היגו במחנה שלהם, אבל בדרך שרי ומקום קרא ונעלף לא בלתה בדרך. (פ"ה כי תבוא)

עין אליהו

רבי אליהו שיק זצ"ל

הליכת הלויים נושאי הארון בגלים יחפות, והליכת ישראל בנעלים

והנה בארתי בדרך שוטי מה דקתיב בעקב ורגלך לא בצקה' ובנצבים איתא ונעלף לא בלתה מעל רגלך, דמבאר במדרש (במד"ב"ה ח) שהלויים היו הולכים יחפים, עם

לא שתיתם, כלומר לאותן שלא אכלו רק המן, אבל לאותן שאכלו גם לחם ויין מתגרי אמות העולם, להם בלתה מנעליהם לאותה ההליכה שהלכו בעצמם בכל יום ויום ההליכה מרובה, אשר היה ספק בידם שלא ילכו אם לא היו אוכלין לחם.

ולפי זה בפרשת עקב דקתיב ויעגב וירעבך ויאכלך את המן, דמדבר מאותן שהמן היה להם לענוי, והמה בודאי אכלו מה שמכרו להם תגרי אמות העולם לחם, לזה פתיב בתריה ורגלך לא בצקה שמנעליהן באמת בלתה, אלא אף על פי כן ורגלך לא בצקה, ולא קשה מידי קושית הט"ז. (פ"ה כי תבוא)

ברך יצחק

רבי יצחק ברכה זצ"ל

חסדו של מקום שהתיר לישראל לילך בנעלים אף שהיו מגדים לשמים

ואנב אורחין מסוגיא זו דמועד קטן (טו:) נתרץ למאי דקשו קראי אהדרי, כתוב אחד אומר 'שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה'. ופרש רש"י ז"ל לא בצקה בדרך הולכי יחף, ע"כ. דמשמע שהיו הולכים יחף, וכתוב אחד אומר (דברים כט ד) 'לא בלו שמלתיכם מעליכם ונעלף לא בלתה מעל רגלך', דמשמע שהיו לובשים מנעל.

אך לפי סוגין אתי שפיר, דכיון דכל אותם ארבעים שנה שהיו במדבר נזופים היו, ואפלו הכי מצינו שלא נוהגים במגדה דאסור בתשמיש המטה וכמו שמבאר בגמרא, בודאי שגם בן לא נתחייבו לילך יחף במגדה, ובודאי דהיגו טעמא, דקולא הוא דהקיל עליהו רחמנא ולא חזבם לנהוג בדיני המגדה אף דבאמת היו נזופים.

ובהכי אתי שפיר, דעל כן היה מחזיק טובה לעצמו על שלא חזבם לילך יחף

וילקמן פרשת תבוא (כט ד) נקט בסוף 'שמלתיכם', וגם נקט 'נעלך', ויבזה לשון יחיד. ונראה לי כף, דהנה עין מועד קטן (טו:) דרש שם דמנדה אסור בנעילת הסנדל, וישראל מגדים, עין שם בתוספות. והנה כל ישראל לשון יחיד, לכן נקט רק 'רגלך', אבל לזוים דלא הוה מגדים כמבאר חגיגה דף ו' ע"ב, והם לא נקרא קהל לכך נקט לשון רבים.

[וכפרשת כי תבוא פתב:] לא בלו שלמתיכם מעליכם ונעלך לא בלתי מעל רגלך, זה רק לשבט לוי, כי כל ישראל הלו בלא מנעלים דהיו זנופין, עין מועד קטן דף ט"ו, עין שם, אבל לוי לא עבדו עבודה זרה.

כל זה רגלך לא בצקה. ועם ישראל היה על פי דרך הטבע והלכו במנעלים, ועם כל זה המנעלים לא בלו, וקאי ונעלך לא בלתי על ישראל. (יבמות עב.)

צפנת פענח

רבי יוסף רוזין זצ"ל

הליכת ישראל ברגלים יחפות משום שהיו מגדים למקום, אך הלזים שלא עבדו לעגל הלכו במנעלים

שמלתך לא בלתי מעליך ורגלך לא בצקה. כאן נקט לשון יחיד ונקט 'רגלך',

מעשי צדיקים

הרה"ק רבי לייבוש זצ"ל בעיר מעד שבגליציה, לאחד מנכדיו הקדושים.

לרגל השמחה הגיעו למקום אדמו"רים רבים, מלבד בניו וחתניו של הרבי מאו"רוב, בכל יום נערכו במקום סעודות כיד המלך, והשתיה כדת, כל מיני שכר, וזינות הונגריה המשבחים, מתוך רגוים וטוב לבב.

באמצע הרקודים והצהלה, כשהיו כלם מבסמים כהגון, קראני רבי אברהם שלמה שאתלנה אליו החוצה, סברתי לתמי שמבקש ללכת לטייל קמעא, כדי להפיג יינו. אבל הוא הביאני לאכסניו, נכנס פנימה וסגר את הדלת אחריו, נטל מסכת שבועות, ולמדנו יחדיו בסגיה דקציצה.

פתחנו בדברי הגמרא והמשכנו לתוספות, הרבי תבל את הדברים בפלפול עמוק ובחדושים שהשפיל לחדש, מבלי שיכלתי להבחין בו אף שמץ של רשם מהמשתה

רק השמר לה ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלפניך כל ימי חייך והודעתם לבניה ולבני בניו (ד ט)

זהירותו של הרה"ק רבי אברהם שלמה מאו"רוב זיע"א מלהסיח דעת, ולא לחדל ולו לרגע מדבקות בחינת 'שויתי ה' לנגדי תמיד', היתה נכרת לעין כל, כך התנהג בעצמו וכך גם הדריו והרגיל את ילדיו.

אבלו בהיותם עדין בימי הפעוטות, בני חמש ויש, כיון ששמע וראה אותם משתעשעים במשחק כדרך התינוקות, או מתעסקים בשיחה בטלה, מיד היה גוער בהם ונותן קולו בנזיפה, "הוללות, דברים בטלים, חלילה לכם מלשכח אף רגע מלירוא את השם יתברך".

ספר שארו הגאון רבי שמחה גילדנר זצ"ל מקלימנטוב, באחת השנים בימות הקיץ, הייתי עמו במשתה הנשואין שערך אביו

הנה כי כן על מעכ"ת נ"י לעשות צדקה, היות שנפטר כעת הרב דקהל באכניא, והניח בן כמותו, האחד המיחד ר' אליעזר שמו, יספים וישתדל שימלא מקום אביו ז"ל".

פה אל פה הוסיף הרב דברים לשלוחים ואמר, "מתפלא אני על הרב מוישניצא, חכם כמותו, מה יעשה עם מצות 'ונשמרתם מאד לנפשתיכם', דכירנא שאני ואחי הגדול הכתב סופר זצ"ל, הלכנו תמיד בערב יום הכפורים קדם כניסת יום הקדוש, לקבל ברכת קדשו של אבינו החתם סופר זיע"א."

שנה אחת היה גשם וקר, כבר חלצנו ונעלנו מחמת קדשת היום, והתהלכנו בגרבים כנהוג, הוכיח אותנו אבינו ואמר, ביום קדוש כזה צריכים ודאי לקיים 'ונשמרתם'."

כטימסר הרב את מכתבו לידי השלוחים, הרהרו השנים האם למסרו ליד רבם. בידיעם מה תכן האגרת, חששו פן יגרמו לו עגמת נפש. הרגיש הרבי במחשבתם ואמר להם, "פוקד אני עליכם למסר את מכתבי". (רבינו שמעון סופר)

פן תשחתון ונעשיתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או נקבה (ד טז)

שד נכבד שעמד בקשרים טובים עם הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א, למען טובת היהודים הנתונים למרותו, העניק לרבי מתנה יוקרתית ונדירה, תמונת אביו הקדוש הרה"ק השר שלום זיע"א, מעשה ידי אמן, בה השקע הון רב.

נבוך הרבי, ולא ידע כיצד לנהג במתנה זו, כי היה ירא לנפשו פן יבוא השר בהזדמנות לביתו ויבקש לראותה. אם תאבד או תנזק, עלול הדבר לגרם שיחרה אפו על אחינו בני ישראל.

ומהמשקאות. השעות חלפו מהרה, למדנו בשוב הדעת, עד שהעריב היום ונראו הכוכבים ברחיק.

לאחר מכן שאלתיו לפשר התנהגותו, והשבני, חששתי פן אהיה טרוד במשתה היין, ואפסיק לרגע מהדבקות חלילה, לכן בחרתי ללמד סוגיה עמקה שיש בה כדי להפיג ייני, לגרם לי שאזכר ואתרא מפני הבורא יתברך שמו.

בזמן הרב שחלף, הבחינו בני המשפחה בהעדרו של רבי אברהם שלמה, ובחששם לו, החלו לחפש אחריו, עד אשר כבר פנו לעזרת המשטרה. (בלבת אט)

ונשמרתם מאד לנפשתיכם (ד טו)

ספר תלמיד חכם מזקני קראקא שזכה להמנות על חסידי הרה"ק הדברי חיים מצאנז זיע"א, בשם ר' גאדל מצנר. בשנת תרמ"ג, חלה הרה"ק רבי שלמה הלברשטאם מבאבוב זיע"א שפכה אז כאב"ד ווישניצא, עקב טבילותיו המרבות במקוואות הקרים, הוא שלח לרבי שמעון סופר זצ"ל רבה של קראקא, מכתב עם שליח, בו הוא מבקשו שייתפלל על החלמתו ורפואתו.

החסיד ר' גאדל הצטרף לשליח, והשנים מסרו את המכתב לרבי שמעון, למחרת השיב להם הרב מכתב, בו כתב כי "מוזכחני שבעזה"י ירפא, באשר תפלתי בעדו היתה שגורה בפני".

אחר המשיך רבי שמעון וכתב, "עוד יזכר מעכ"ת כאשר היינו בצוותא חדא באסיפת הרבנים בלבוב, אמרתי לו 'זורע צדקות מצמיח ישועות', שהקב"ה מסבב שיעשו ישראל צדקה, למען יצמיח ישועות,

מאומה. רק במוצאי יום השבת, בשעה שנטל הרבי בידו את כוס ההבדלה, שאל את הגבאים האם היהודי מברדיטשוב עדין כאן.

משהטיבו בחיוב, קראו הרבי אליו ואמר לו בזו הלשון, סע לעירך, ואמר לבעל

הבית שלך שמעתה לא יוסיף לברך על הבשמים בשעת ההבדלה במוצאי שבת, היות ואין לו כלל חוש ריח, וברכותיו על הבשמים הן ברכות לבטלה ממש. עליו לדעת, כי זו היא הסבה למחלתה של בתו.

חזר השליח לברדיטשוב, וכששמע הגביר את הדברים ששם הרבי בפיו, הפתע ביותר, באשר ידע בנפשו כי אכן אמת הדבר שתתרון הוא ואינו מריח. קבל עליו האב שלא לברך עוד את ברכת הריח, ותוף זמן קצר החלימה הבת ממחלתה, ורפואה שלמה היתה לה.

(סיפורים נפלאים)

בעיר טריפולי שבלוב, חי יהודי זקן וירא שמים בשם יהודה לזון, ישר ותמים דרך היה, והתפרנס בדחק מעבודות נגרות. פעם הזמין אצלו חנוני ערבי עבודת עץ גדולה, והוא נקב במחירה, שלש מאות לירטות.

החל הנגר בעבודתו, קשהו נוטל מפעם לפעם דמי קדימה, יום אחד שאלו החנוני, "כמה קבלת עד כה", פרט יהודה את החשבון, והגיע למאתים לירטות, "על כך סכמנו", הכריז הערבי בערמה, "כבר קבלת את כל שכרך".

"סכמנו על שלש מאות", מחה הנגר הקשיש, "מגיעות לי מאה נוספות", אולם הערבי הנוכל מאן לשמע, "הסכמנו על מאתים, ואותם קבלת", הוכיח הפך לקול

נגלה אליו אביו הקדוש בחלום, ואמר שאין לו נייחא בעלמא דקשוט מפני התמונה, צוה עליו שישרפנה, בהבטיחו נאמנה כי זכרון התמונה היקרה לא יעלה לעולם על לב השר, למותר לציין כי אכן כך היה. (דברי שלום)

לא תשא את שם ה' אלקיך לשווא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשווא (ה' יא)

בעיר ברדיטשוב, התגורר נגיד נכבד בשם ר' יעקב פכטנהולץ, שלא ידע מאומה אודות הרה"ק רבי ישראל דב מווילעדניק זיע"א, ושמע ונפלאותיו של המגיד לא הגיעו לאזניו מעולם.

פעם חלתה בתו במחלה קשה, מצבה התדרדר מיום ליום, עד כי הרופאים התאשו מחייה וחדלו מלרשום לה תרופות, החל האב האמלל שולח 'פדיונות' לצדיקי הדור, אך הישועה בוששה מלהגיע.

משיענהו מכריו וידידיו שישלח 'פדיון' גם אל הרה"ק רבי ישראל דב מווילעדניק זיע"א, שהרי ידוע ומפורסם הוא במזפתיו ובנפלאותיו, לא אחר הגביר מלעשות קדבריהם, זרז את משרתיו לרתם את הסוסים לכרכרתו, ושלח אחד מאנשיו לווילעדניק, כש'פדיון' נכבד בידי.

טרם צאתו לדרך, צוה הגביר על השליח כי ישוב לברדיטשוב קדם יום השבת, ללא כל תרוצים ואמתלאות. השליח מסר לרבי את דבר שליחותו, אך הרבי לא השיבו מאומה על בקשתו, ורק אמר שישאר אצלו עד אחר יום השבת.

בלית בררה, נאלץ השליח לעשות את השבת בוילעדניק, אך גם במשך ליל השבת ויזמו, לא פנה אליו הרבי, ולא אמר לו

פגעה בו, על עשק הנגר ועל שבועת השוא.
(אבן ספיר)

כבד את אביך ואת אמך כבשר צורך ה' אלקיך למען יאריכו ימיה וילמען ייטב לך (ה טז)

מעשה באדם שהסתכסך עם הוריו, עד שעמד והדיר רגליו מבייתם, הדבר פאב להם ביותר, אף הם הגליגו על יגונם. הגיעו דברים לידי כך שכאשר פגש באביו בשבת, התעלם ממנו ולא ברכו בברכת שבת שלום.

לא יכול היה האב לשאת פאבו ונשתו, והתאונן בפני רבי סלמאן מוצפי זצ"ל על רע מעלליו של בנו, הזדעזע רבי סלמאן, העתיק קטעים בענין גדל וחשיבות מצות כבוד אב ואם מן הגמרא, המדרשים, ומספרי מוסר כגון 'אשית חכמה' ו'שכט מוסר', והלך לאותו אדם.

קרא הלה את הכתוב מפני הכבוד אבך הקשים לבו והקשה ערפו, דיו ודברים לו עם הוריו ולא ישנה ארוחתיו, ככל שהפציר בו הרב, מאן לשמע ולהיטיב דרכו. בסופו של דבר אמר לו הרב, "אין עוגשין אלא אם כן מזהיריו, תו לבך לשנות אורחותיך עד השבת הקרובה, בעוד שלשה ימים".

שלטת הימים חלפו ועברו, ביום השלישי, בשבת קדש המשיך האישי בהתעלמותו מאביו, הבחין בכך הצדיק, וחרה אפו. בבקר יום ראשון סר לחנותו של האישי להוכיחו על פניו, וראה שהחנות מלאה קונים, לא רצה לבישו ברבים, ואמר, אצא ואשוב עוד מעט.

כעבר רבע שעה חזר, והנה אמבולנס עוזב את המקום בצפירה בהולה, נושא את האישי ללא רוח חיים, רחמנא לצלן. ככלות

זעקה, שוטרים שעברו במקום, הביאו את השנים לתחנת המשטרה.

הקצין שמע את דבריהם, ושלחם אל הקאדי שיפסק ביניהם. אמר הקאדי, "הסכם כתוב אין בידך, מלה שלו מול מלה שלף, והוא המוזק במומו, אין לך אלא להשביעו". אמר הנגר, "רצוני להשביעו במושב הזקנים שלנו, בפני מנהלו, הצדיק רבי מאנו", זה היה כנויו של **רבי שמעון גויטא זיע"א**.

נכרים היו דברי אמת, אפלו הקאדי הערל ראה והפיר כי הנגר התמים נעשק כאן בשרירות לב, נסה להביא לפשרה שהערבי ישלם חמשים לירטות בלבד, הנגר כבר נטה להסכים, אף הערבי סרב לכל פשרה.

הלך החנוני הגזלן עם היהודי למושב הזקנים, והביע את נכונותו להשבע כצווי הקאדי, רבי שמעון הפיר את יהודה לזון כדובר אמת, תם וישר, ירא אלקים, וסר מרע, הוא ידע כי לעולם לא יתן עיניו בפרוטה שאינה שלו.

פנה אל הערבי ואמר לו, ידע שאין אתה נשבע סתם כך, עליך להניח ידך על החמש שנאמר בו 'לא תשא שם ה' אלקיך לשוא', ודע, שהעולם כלו נזדעזע כשנאמר דבור זה, שנאמר עליו 'כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא', והענש לעובר על כך חרוץ ומבטח.

דבר לא עזר, הערבי הניח את ידו על החמש ונשבע, נאנח הנגר, והערבי חיר ושב לחנותו להתפאר בנצחונו הקל על היהודי, לספר באזני מכריו כיצד נסה הרב להפחידו, וכיצד לא התירא ולא חת.

שמח וטוב לבב עלה בערב על יצועו, עם שחר נמצא במטתו בלא רוח חיים, ונדעו הכל, יהודים ונוכרים כאחד, כי יד ה'

מדוע כתוב 'אֲרֹכּוּן' בלשון רבים, כאומר "הם" אֲרֹכּוּן יְמִיךָ, מִי אֵלֶּה.

אֵלֶּה יש לפרש, כי סדר העולם הוא שלעת זקנתו של האדם, כאשר תוקפת אותו חלשה, אם זכה בבנים מסורים, הם מזדרזים, מזמינים רופא, והוא רושם לחולה תרופות. בראות האב את מסירות בניו למענו, הריהו מתחזק מעצם המעשה, מחלים, ומאריך ימים.

בְּנֵי הבנים בראתם כיצד הוריהם מקומים מצות 'כבוד אב ואם', לומדים גם הם איך לקיים מצוה זו, וכאשר יגיעו הוריהם לימי הזקנה ויחלשו, ינהגו גם הם כפי. אבל במקרה שהאב נחלש לעת זקנתו ונופל למשת חליו, במקום שבניו יזעיקו רופא וינסו להאריך את ימיו, מציעים בפניו פתקאות על חלוקת הירשה, מבין הוא כי הנה מגישים לו את גזר דיו המות, וכי לא בחייו הם מעגנבים, אלא בירשתו.

עַצְמָם הדבר הזה מקצר ימיו, לבנים אלה ישנם צאצאים הרואים זאת, ולומדים ממעשי הוריהם. הם חושבים בלבם, אבא, טל כמה שיותר, שיהא גם לנו רכוש לקחת ממך בהגיעך גם אתה למצב דומה. ענשם של בנים כאלה יהיה, שגם בהם ינהגו בבא העת כפי שנהגו הם בהוריהם.

על פי זה אפשר לבאר את הפסוק 'כבוד את אביך למען אֲרֹכּוּן יְמִיךָ', אם תכבד את אביך ותאריך ימיו, שכרך יהיה 'למען אֲרֹכּוּן יְמִיךָ', כלומר, בניך יאריכו את הימים שלך". הדברים היוצאים מן הלב עשו רשם רב על כל הקהל, ובפרט על היוזשים, אחרי השבת התפשרו, וכאז כלם לידי עמק השנה.

(מאיר החיים)

ימי השבעה ראהו אחד ממקורביו בחלומו, והוא רומס את עשרת הדברות. (אביי בבב)

כבד את אביך ואת אמך פאטר צוף ה' אלקיך למען יאריך ימך ולמען ייטב לך (ה טז)

זמן קצר לאחר באו של הרה"ק האמרי חיים זיע"א לויחוביץ בשלהי שנת תר"ע, באו אליו בני משפחה ובקשוהו לפסק בדין תורה ביניהם, בענין ירשה שהותיר להם אביהם ואינם יכולים להתפטר בחלוקתה.

לאמרי חיים כבר נודע לפני כו, כי אביהם הזמן היה גביר בעל נכסים רבים, ובשכבו על ערש דוי במחלתו האחרונה אשר ממנה לא קם, באו אחדים מהיוזשים, הציגו בפניו פתקאות מוכנות, אחד בקש להחתימו כי הוא מוריש לפלוני רכוש פלוני, והשני חפץ להחתימו על רכוש פלמוני.

לאחר מות הגביר לא יכלו היוזשים להתפטר על חלוקת הירשה, והחליטו לפנות אל האמרי חיים, בבאם אליו עם בקשתם אומר להם, בשבת קודש בסעודה השלישית, אוציא אי"ה את פסק הדיו בגדון.

הדבר היה לפלא בעיניהם, ובהודע הדבר בעירה, השתוממו הכל על התשובה, הכי מוציאים פסק דין בלא ברור וללא שמיעת טענות בעלי הדיו, ובמיוחד בעת סעודה שלישית של שבת. מרב סקרנות, התאספו רבים בבית המדרש לסעודה שלישית, לשמע מה יגיד הרב הצעיר.

בדברי תורתו פתח הרבי ואמר, "תורתנו הקדושה מצוה לנו בפרשה זו, פרשת 'ואתחנן', כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך, לכאורה תמוה, צריך היה להיות כתוב יאריך, דהיגו הקב"ה יאריך את ימך,

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (ו ד)

בשנים בהן לא חש הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א בקו הבריאות, הוא הזדמן ללמברג על מנת לעסק ברפואות, כְּאֶשֶׁר שָׁמַע הַרְה"ק רבי אורי מסטרעליסק זיע"א שְׁדַר אַז בְּלִמְבָּרְג עַל דְּבַר בְּאוּ שֶׁל הַרְבֵּי מְזִידִיטְשׁוֹב, הֵלֶךְ לְבַקְרוֹ וְלִשְׂאֵל לְשִׁלּוּמוֹ.

משונבנס לחדרו, אמר לו רבי צבי הירש, כי השי"ת זכה בכונות מיוחדות בקריאת שמע, שאינן כתובות לא בכתבי האר"ז ולא בכל מקום אחר, "אם תפצים הנכם לשמע, אלמד אתכם אלו הכונות".

נאות הרבי מסטרעליסק, ולמד ממנו את הכונות, לאחר הלמוד שאלו הרבי מזידיטשוב, "ובכן השתא יגיד לנו מר אלו כונות הוא מכון בקריאת שמע", נענה הרבי מסטרעליסק ואמר, "אנחנו לא יודעים שום כונה, רק מתעטפים באין סוף ברוך הוא, וזועקים 'שמע ישראל'".

פתח הרה"ק מסטרעליסק ואמר 'שמע ישראל' בקולי קולות, עד שנפלה המנונה מהתקרה מרב הקולות שהשמיע בהתדבקות לאין סוף ברוך הוא, ענה הרה"ק מזידיטשוב ואמר, "זאת, איננו יכולים". (אוצר ישראל)

ושננתם לבניך ודברת בם (ו ז)

בהיותו כְּבֵן שֵׁשׁ, הִתְיַתֵּם הַרְה"ק רבי מרדכי דב מהורנְסטייפּוֹל זיע"א מאמו, בת הרה"ק רבי יעקב ישראל מטטרקאס זיע"א, ואביו נשא לאשה את אחותה, אך גם היא לא האריכה ימים והלכה לבית עולמה.

אביו רבי משולם זוסיא יצחק אויברך זצ"ל נשא בשלישית, עם בת הרה"ק רבי

חיים מקוסוב זיע"א, ועבר לגור סמוך לחותנו בגליציה, ואלו הנער היתום, נשאר בבית אבי אמו בהורנְסטייפּוֹל, בו התחנך וגדל. רבי יעקב ישראל אמץ אותו כבן, ובשל כך אף הוסב שם משפחתו לטברסקי.

בימי נערותו הצטין בהתמדה ונפלאה, ובכשרונות יוצאים מן הכלל, יצאו לו מוניטין למרחקים פעלוי, בהיותו בן עשר ידע מסכתות שלמות בעל פה, אי לזאת, שזכר סבו בעבורו מלמד מיוחד מפלג בתורה.

משהגיע יום השנה לפטירת אמו, בקש רבי מרדכי דב לערוך סיום מסכת לזכרה, ולאחר ימים אחדים הודיע למלמדו כי כבר סיים את מסכת סנה. "כל מסכת סנה?", השתומם המלמד, והביע חשש שמא עבר הנער ברפרוף על המסכת, ולא עין בה כפאות.

חפו פגי הנער ואמר, "אם חושש הרב שלא למדתי בעיון, ביכלתו לבחון אותי", שאלו המלמד, אם כך, אמר לי נא כמה פעמים נזכר רבא במסכת זו, שקע הנער במחשבות, ולאחר רגעים אחדים נזכר במספר המזיק.

תשובתו המזיקת הדהימה את המלמד שהיה כפכור מפלג בתורה, הוא הלך לסבו של הנער, רבי יעקב ישראל מטטרקאס, ספר לו את המעשה, ואמר, כי אין הוא זרוש כמלמד עבור נכדו העלוי. (מדור אל דור)

ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך (ו ז)

נפלאה עד מאד היתה אהבתו של ראש ישיבת חכמי לובלין הנערץ, רבי מאיר שפירא זצ"ל, לתלמידו הצעיר המפלא, רבי

משנפל הרה"ק רבי זושא זיע"א למשכב, הרגיש בזאת הסבא קדישא, הרה"ק **רבי אריה לייב משפאלע** זיע"א, ועשה עבורו פדיון נפש, כשהוא מתפלל ואומר, "רבוננו של עולם, אם אמר שרבי זושא הוא יהודי כשר וצדיק, יבוא איזה מלאך בעל מום ויאמר שזה שקר."

אך זאת אוכל לומר לה, רבוננו של עולם, ראה נא כיצד בכפר פלוני דרים אלפים גויים ערלים, האם זושא אינו יפה ומשבח יותר מהם, הם הולכים בבריאות הגוף בשלמות, מדוע לא יהא זושא בבריאות הגוף בשלמות גם הוא". עזר הקב"ה, ורבי זושא נתרפא מיד ועמד מחליו.

אמר על כך הרה"ק **הפחד יצחק מבאיאן** זיע"א, "אומר אני, שיש סגולה גדולה לספר את הספור הזה אצל כל חולה שמבקרים, כדי שגם הוא ירפא". (סיפורי נפלאות מגדולי ישראל)

את ה' אלוקיך תירא (ו יג)

ישבנו הרה"ק **רבי מאיר מדז'יקוב** זיע"א בעל ה'אמרי נעים' ובנו חביבו הרה"ק בעל **'עטרת ישועה'** זיע"א, ופלפלו ביניהם בחריפות רבה, כשצדיקים יושב חתנו של האמרי נעים, הרה"ק בעל **'אהבת ישראל'** זיע"א, שהיה אז אברך עול ימים.

האב והבן התנצחו בלמודם, ואלו רבי ישראל ישב לצדם, ומלא פיו מים. לאחר שסימו, שאלו את החתן הצעיר האם הבין את דבריהם, והוא פתח את פיו והפריך את כל הפלפול. לאחר מכן אמר חמיו, לא על למדנותו תמה אני, כי אם על שתיתו המפולגת. (תפארת שבמלכות עמ' 226)

נתן לנביט צ"ל, ילד שעשועים היה עבורו. "כמה פעמים מופיע מאמר חז"ל זה בש"ס", שאל את הנער הגאוני, "כך וכך פעמים", השיבו רבי נתן אחרי הרהור קצר.

"האם בטוח אתה שלא יותר, זוכר אני כי מופיע הוא במקום נוסף", נסה ראש הישיבה. שט נתן ברחבי התלמוד, מנה את כל המקורות שהיו סדורים בזכרונו, וידיו רפו, "אינני יודע, אדרבא ילמדני הרב ואדע", אמר במבוכה. "לא, חפצתי רק להיות בטוח שמאמר זה אינו מופיע במקום נוסף", השיבו ראש הישיבה בבת צחוק מלבבת. (סאריית נתן)

וכתבתם על מזוזות ביתך ובטעריך (ו ט)

באחד ממסעותיו, חפץ הרה"ק **רבי זושא מאניפולי** זיע"א להכנס לבית אליו הזמן להתארח, אך משהניח את ידו הקדושה על המזוזה על מנת לנשקה, חש מיד כי ישנו חולה בבית.

הסיר רבי זושא את ידו מן המזוזה ואמר, "מזוזה מזוזה, אני אומר לכם שאני ב'רגז' עליכם, העמידו אתכם על הדלת במטרה להגן על הבית, כי ראשי התבות של שם שד"י הוא ש'ומר ד'לתות ל'שראל, אם כך כיצד הנחתם שתבוא מחלה אל תוך הבית".

שתק רבי זושא מספר רגעים ואחר אמר, "הנני באמת ב'רגז' עליכם, אך מה אעשה, מוכרחני להתפס עמכם, אכל בתנאי אחד, שמהיום והלאה תשמרו על הבית, ולא תניחו לכל סוגי המחלות להכנס פנימה".

בסימו את דבריו אל המזוזה, נשק רבי זושא את המזוזה, נכנס לתוך הבית. והחולה שהיה בו החלים מיד וקם ממטתו.

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורמלמידיו

הרב ללבו של ר' סנדר, רתם את הסוסים למזחלתו, ונסע בחזרה היערה.

בהגיעו סמוך לביתו, פגש כמה מעובדי היער אשר בשרו לו, יש לה מזל פאניע סענדער, אשתך כמעט קפאה למות, ורק הודות לאיזה בעל אהזה מסתורי שהציל אותה, נשארה בחיים, אלמלי הוא, לא הייתה עוד בזה העולם והיית נשאר ללא אשה.

התברר שבגעת היות ר' סנדר בקוטנא, עלה בלב אשתו מחשבה לנסע גם לקוטנא, העיר הקרובה, היא הזמינה מזחלה מתאימה לנסיעה בשלג, ויצאה עמה לדרך הקצרה.

בדרך התחוללה סערת שלגים, הסוסים דהרו בבהלה כחץ מקשת, ותוך כדי מרוצתם, נתקלה המזחלה בגזע עץ, הקפצה כלפי מעלה והנוסעת הועפה מתוכה, הישר למרבדי השלג הטרי והרוך. הבעל עגלה לא הרגיש בדרך, באשר השלג בלם את קול הנפילה, והמשיך בנסיעתו המטרפת. היא נשארה שוכבת חבולה על השלג המקפיא, ובודאי הייתה קופאת למות כעבר זמן לא רב. למזלה הופיע במקום אדם ומראהו כפני בעל אהזה, ברם, איש מאנשי הסביבה ששמעו על תאר פניו, לא הכירו, הלה הביא אותה לביתה במזחלתו, ונעלם מיד מהעין.

שנים רבות נהג ר' סנדר לספר, כיצד שלח ר' יהושע'לה את אליהו הנביא זכור לטוב להציל את אשתו בתוך שיחתו עמו, מני אז לא הציק עוד ר' סנדר לרב ולא בקש ממנו דבר, רק בטח בה' והאמין, כי ברחות השם, ה'שועה קרובה לבוא. (ישיעות מלכו, תולדות המחבר)

בין באי ביתו של הרב ישראל יהושע טרונק מקוטנא זיע"א, בעל ישיעות מלכו, נמנה ר' סנדר בניזר, יהודי בן תורה וחסיד, מחסר פרנסה, השפיר עצמו לשמש כלבלר יערות ביערותיו של ר' ברוך גזשיבאץ, מחתנו של הרב מקוטנא.

מטפל היה ר' סנדר בשמנה בנות בוגרות שהגיעו לפרקו, מדי באו לקוטנא, הזכיר עצמו לפני הרב ובכה על מר גורלו, שנה רודפת שנה, אף מוצא מצוקתו לא נראה באפק עבור ר' סנדר ובנותיו.

באהד מערבי החרף המשלגים, בא ר' סנדר העירה ורעיו גאוני עלה במחשבתו, הוא קנה כרטיס הגרלה, ואם רק יחפץ בכך הרב, הרי ישועתו קרובה לבוא.

ישעות על שעות עמד ר' סנדר לפני הרב, והתחנן בבכיות על מר גורלו. הרב מקוטנא נסה להרגיעו, אבל ר' סנדר בשלו, הוא לא יזוז מכאן עד שהרב יברכנו שפרטיסו יזכה בגורל.

נבר עברה שעת חצות, אף ר' סנדר אינו מתכוון לנטש את המערכה, בחוץ שוור קר ושלג יורד, ורבי יהושע'לה מטיף בנחת לר' סנדר מוסר, היתכן שאין לו אמונה בבורא העולם שיעזר לו, הלא דחמיו על כל מעשיו, ובמקום זה הוא משליך יתבו על בשר ודם.

"האמן" לי סנדר, המשיך ר' יהושע'לה, "כשיש לו ליהודי אשה בריאה וכשרה, ובנות צנועות, הרי באמת הוא בר מזל", כך כפל ושלש הרב כמה פעמים בהדגישו, "כשיש ליהודי אשה בריאה". סוף סוף נכנסו דברי

יומא דהילולא

מקומו כאדמו"ר ואב"ד בעלזא, דרך עבודתו ונהגותו בקדש עוררה התפעלות המונית, גדולי החסידים שעוד הפירו את זקנו רבי יהושע, עמדו לפניו באימה ופחד, דרכיו הפליאו את גדולי הצדיקים.

למרות פרישותו המפלגת ודבקונו בבוראו כחד מקומאי, אחז בשבט השלטון בכל הנוגע להנהגת כלל ישראל, הוא בצר חומת הדת באספה בשנת תרפ"ח בנוגע לארגון מחזיקי הדת, כן השתתף בשנת תרפ"ט במשלחת שנפגשה עם ראש ממשלת פולין, ביחד עם החפץ חיים.

הקפיד ביותר ללמד זכות על כל יהודי, אף בדרך של הגזמה. רגיל היה לומר, כשם שמתנגעים לתרץ רמב"ם מקשה, כן צריך להתנגע לתרץ יהודי קשה.

בפרץ מלחמת העולם השנייה, נטל רבנו את מקל הנודים בגדו ונס לסקוהל וגר שם כשמונה חודשים, וממנה לפרימישלו למשך שנה. כשהנאצים ימ"ש שרפו בה את בית הכנסת, השלף גם בנו בכורו **רבי משה** הי"ד לאש הבוערת, כשהגיעו הבשורה המרה, אמר, "ברוך ה', גם אני הקרבתי קרבן", וקבל עליו את הדיו באהבה בבחינת "וידם אהרו".

המצב הלך והחמיר עד כדי סכנת נפשות תמידית, אחר השתדלות רבה הצליחו דורשי שלומו לשחד נסיון פולני שהבריחו לווישניצא שבגליציה, בדרך תש"ג, החלו פעולות נמרצות אצל חסידי בעלזא שבכל מדינות החפץ, לשחרר את הרבי שנמצא אז בגטו בוכנייה.

רבנו נולד בחדש אלול תר"מ, כבנו הגדול של הרה"ק **רבי ישכר דב מבעלזא**, שהיה נכד הרה"ק רבי אהרן מטשערנוביל. נקרא על שם סבו הנ"ל ועל שם סב סבו, הרה"ק **רבי אהרן הגדול מקרלין**. אביו הקדוש אמר עליו שהוא עתיד לסבל צרות ישראל כרבי אהרן מקרליו, לכן קראתיו על שמו.

היה זה אחר שתיים עשרה שנים שלא זכה אביו לזרע של קימא, פעם אחת נכנסה הרבנית אל חמיה **רבי יהושע מבעלזא**, ובפתיקא שמסרה הזכירה את עצמה לפניו, שיברכה בזרע של קימא, במר לב אמרה לו, הרי באים לפני חותני אנשים מכל העולם, ויבכח תפלותיו נושעים במלוי כל משאלות לבם, יתפלל נא חמי בעדנו.

חיף קטן רחף על שפתי הרבי, באנחה קלה השיב לה, מה אעשה, ובעלך רוצה דוקא נשמה שלא היתה בעולם חמש מאות שנה. (באהלי צדיקים)

בגיל צעיר התיתם מאמו, וגדל בצל סבו רבי יהושע מבעלזא. בהגיעו לפרקו, היה לחתן דודו רבי שמואל מסקוהל, על פי הוראת זקנו הקדוש.

משחר נעוריו מעט באכילה ובשנה, נכרו עליו אותות טהרה וקדשה מפלגות, כשראהו הרה"ק **רבי יחזקאל משינאווא**, שאל את מקרביו, מי האברך הזה שהצר הרע שכח ממנו. לימים כנהו הרה"ק **רבי מנחם מנדל מלויבאוויטש**, "צורה בלי חומר", "מפשט מהגוף". שמש כדגמה חיה לאיזה דרגות מסגל ולוד אשה להתעלות, בתורה, ביראת השם, ובקדשה וטהרה.

אחר הסתלקות אביו בשנת תרפ"ז, מלא את

עננה מציל את האדם מן החטא, וכאשר המנהיג מתנהג בעננה, כל ישראל נשמרים מן החטא, היות שלבו לב העם. וזהו 'לבלתי רום לבבו מאחיו', על ידי כך, 'לבלתי סור', כל אחיו, 'מן המצוה ימין ושמאל'. (ימי זכרון)

בליל שבת קודש פְּרַשְׁת וְאַתְחַנֵּן, יממה לפני הסתלקותו ערף את שלחנו בו נשא את דברות קדשו שהיו כעין צואתו לדורות.

בתיב (קהלת טו) 'כי אין מעשה וחסבון ודעת וחקמה בשאול', כלומר שלאחר מאה ועשרים שנה, אי אפשר כבר לעשות מצוות ומעשים טובים כדי לקבל עליהם שכר.

אך מכל מקום, ישנם אופנים שלא נאמר עליהם הפסוק הנזכר, כגון אם האדם עושה מצוות לשמה בחייו, ומשפיע על אחרים לעשות מצוות לשמה, הוא זוכה ומזכה, ואז אף לאחר פטירתו, אלו שעושים מצוות על ידו, נקראים המצוות על שמו.

או כשמשאיר אחריו חדושי תורה בכתב או אפילו בעל פה, על ידי זה כשמצדיקים שמועה מפיו, שפנתו ידובבות בקבר ויפא לאחר מיתתו נחשבים המצוות על שמו.

וזהו פרוש הפסוק (דברים יא כא) 'למען ירבו מיכם וימי בניכם על האדמה וגו' לתת להם כימי השמים על הארץ.

כי הנה בפסוק שלפניו נאמר 'ולמדתם אתם את בניכם', כלומר, אם תלמדו את בניכם ומכחכם ימשיכו ללכת בדרך התורה, יחשב לכם הימים אשר אתם כבר נמצאים 'בשמים', 'על הארץ', כאלו הייתם עדין חיים על הארץ ועושים מצוות. וזה על ידי 'ימי בניכם על האדמה', כלומר בזה שבניכם ותלמידים מקימים מצוות בעולם הזה בגללכם. (חסידי רבי יצחק שלמה אוינגר בספרו תורת איש)

סנומים עצומים נאספו, בהם שכרו קצין הונגרי מראשי שרות הרגול לבצוע ההצלה, בנסים גלויים הגיע עם אחיו רבי מרדכי מבילגוריי לבודפשט שבהונגריה בל"ג בעומר תש"ג, וגר שם כחצי שנה. משנודע לו כי הגסטאפו עוקב אחריו ודורש מממשלת הונגריה את הסגרתו לשלטונות הנאצים, עזב את הונגריה, וביום ט' בשבט תש"ד, הגיע לארץ הקדש.

בארץ הקדש נשא שנית בשנת תש"ט, סרב להפצרות החסידים לגור בירושלים, בבני ברק או בפתח תקוה, עמד על החלטתו להתישב בתל אביב, ואת ביתו קבע ברחוב אחד העם במרכז העיר. בקיץ, מערב חג השבועות עד אחרי חגי תשרי, היה שוהה בירושלים, עד שנת תשט"ו בשכונת קטמון, ומאחר יותר ברחוב אגריפס ליד הישיבה שהקים. (ימי זכרון)

על אף אבדו כל משפחתו הענפה, החסידים, והיושבים שהיו מפלגים בתורה וחסידות, לא נפר עליו מאומה, ומיד בהגיעו לארץ הקדש, החל לשקם מחדש את החסידות. רבבות התדפקו על דלתותיו, בידעם שאמנם קדוש הוא בקדשה עליונה, לדאבון לב חסידיו בפרט וכלל ישראל בכלל, נסתלק במוצאי שבת קודש כ"א מנחם אב תשי"ז, ועלה לישיבה של מעלה. לא השאיר אחריו צאצאים, באשר כלם נהרגו על קדוש ה', בשנות מלחמת העולם, הי"ד. (במקדושתו טל אהרן, ימי זכרון)

מאמרותיו

לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה (דברים יז כ)

פרשת עקב

הכנה למצוה

פעם אחת בשבת שובה, לא ישב הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זיע"א עם העולם בשולחנו הקדוש, כמו שהיה דרכו בקודש לישב בסעודת שבת ביום עם העולם. ויהי בעת סעודה שלישית דחקו כמה אנשים אז, ונכנסו להיכל קדשו. ושאל אותם, אם שתו משקה היום. השיבו לו, כי כל החסידים שרויים בעגמת נפש, מחמת שיש כמה אנשים שהיה להם הרבה עמל ויגיעה בנסיעתם בהוצאה גדולה עד שזכו לבוא אל הקודש והם קיוו ליהנות מהסעודת שבת, שרבים מיסב עמהם בשולחנו הטהור, ולבסוף לא זכו לזה.

השיב להם הרה"ק מטשורטקוב: **האמת הוא שהיה ברצוני ללכת אל השלחן ולישב עמכם כדרכי תמיד, רק מחמת שהשמים התקשרו בעבים וחשבתי שיעצרני הגשם, ובעבור זה נעשה אצלי היסח הדעת. ולפיכך אף שאחר כך כשהגיע הזמן ללכת אל השלחן כבר עבר רוח ויטרה את העננים והיה באפשרי לילך אל השלחן, אך מחמת שלא היה לי הכנה מחדש על זה, כי כבר הסחתי דעתי מההכנה הראשונה, 'כי לכל עבודת הקודש צריכים הכנה וגם הכנה אל ההכנה'** (דברי דוד' ליקוטים עמוד עח).

כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זיע"א (פרשת ויגש): **כי ההכנה הוא יד המחזיק להמצוה והתחלה אליה הנה כמוה תחשב אף היא, כי על ידי ההתחלה היא הכל, כי באם יעשה האדם בעצמו הכנה כראוי, לא ימוט ממנו בע"כ עשיית המצוה כדת, והיא הנותנת כח ועוזז לאדם ומעוררת אותו בקיום המצוה לבל יתשל ממנה.**

על הפסוק (דברים ז יב): **'וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְּשַׁפְּטִים הָאֵלֹהִים וְשִׁמְרֵתֶם אֹתָם וְשָׁמַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם,** פירש בספר 'שפתי כהן': יאמר אם יש לך שכר בעולם הזה הוא על השמיעה לבד כמו שכתבנו על פסוק (בראשית כב טז) 'כי יען אשר עשית את הדבר הזה', שאמר לו הקב"ה על העשיה אין לה לא ערך ולא שכר כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, 'כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך עקב אשר שמעת בקולי', כלומר, אם יש לך שכר בעולם הזה הוא על שדשת בעקבך ושמעת בקולי, לזה אמר 'ברך אברכך והרבה ארבה'. כן אמר כאן, **אם יש לכם בזה העולם שום שכר על עשיית המצוות הוא על שדשת בעקביך ועל השמיעה,** אבל על השמירה ועל העשיה אין שכר בעולם הזה אלא יהא שמור לך לעולם הבא מקום שאין היד מגעת שם, זהו 'שמר ה' וגו'.

הוסיף על כך הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א לפרש טעם הדבר שאכן על השמיעה זוכים לשכר בהאי עלמא, כי השמיעה היא ההכנה להמצוה (דברי יואל' פרשת האזינו): **ואולי כי השמיעה הוא כמו הכנה למצוה עשיה, וידוע דעל הכנת המצוה איכא שכר בהאי עלמא.**

תורה בשמחה

הגאון רבי אריה לייב זצ"ל ה'שאגת אריה', קיבל על עצמו לצאת לגלות ולהיות נע ונד בין קהילות ישראל. היה זה לאחר שספרו 'שאגת אריה' יצא לאור ושמו נישא לתהילה בכל הארץ.

ולמד לאור הלבנה עד לפנות בוקר. אושר ושמחה אפפוהו בעת לומדו ומרוב צהלתו וחדוותו בלימוד התורה קם ממקומו והחל מפזז ומרקד לכבוד התורה. זוגתו הצדקנית שהטיבה להכיר את רחשי לבו השתתפה אף היא בשמחתו לכבודו. קולות השמחה הגיעו לאזניו של בעל הבית שתמה, לשמחה מה זו עושה. ענה לו השאגת אריה: אילו הייתם יודעים כמה יאה ויפה תרצתי את דברי הרמב"ם, גם אתם הייתם מרקדים עמנו.

על אתר הבין בעל הבית מיהו האורח הנכבד, ומיהר להודיע לרבי נתן אדלר שבלי ספק זהו השאגת אריה. הוא הוסיף וסיפר לו על מעשיו של האורח בלילה, לרבות ריקודי הבוקר אור. רבי נתן אדלר הזדרז לצאת לכבודו של גדול ישראל ונתן לו שלום, וכשהחל לדבר עמו בדברי תורה מיד נוכח לדעת ששאגתו שאגת אריה וטורי אבן חרותים על לוח לבו (דרכה של תורה' ח"ב עמוד רע).

שאלו לרבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א: מה לעשות לזה כשהם מחדשים חידושי תורה שמחים, ומה שיש להם צער על זה השמחה, אולי עבירה הוא. והשיב הבעל שם טוב: מה לעשות, 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', הם בעצמם משמחים הלב. וכשהם שמחים מה שעשו קישוטין לשכינה באמת אין רע ובודאי למצוה רבה יחשב לו (דרכי צדק).

על הפסוק (דברים ז ב) 'וְהָיָה עִקְבֵי תְשַׁמְעוּן' פירש רבינו האור החיים הקדוש זיע"א: ויתבאר על דרך אומרם ז"ל (ב"ר מב) אין והיה אלא שמחה... נתכוין שצריך שילמוד התורה בשמחה ולא בעצבון, כי דברי תורה אסורין לאבל (יור"ד סי' שפד).

גלותו נמשכה מספר שנים, וזוגתו הצדקנית אף היא הצטרפה אליו במסעיו, כדי לסייע לו ללמוד כאוות נפשו, מבלי שטלטולי הדרך ותלאותיה פריעוהו משקידתו.

בכל מקום אליו נקלעו היה השאגת אריה שוקד על לימודו בבית המדרש, והרבנית התדפקה על דלתי נדיבים. ממעט המעות שקיבצה, הכינה ארוחה דלה, להחיות בה את נפש בעלה. כך הטלטל השאגת אריה מעיר לעיר ומכפר לכפר, כשהוא מקבל עליו באהבה את יסורי הגלות וטורח להסתיר את זהותו האמיתית.

בדרך מסעותיו הגיע גם לארץ אשכנז, גרמניה. ובינתיים, מפה לאוזן גונבה השמועה שגדול ישראל מכתת רגליו בערי ישראל. שמץ מהידיעה הגיע גם לאזניו של הגאון רבי נתן אדלר זצ"ל אשר זה מכבר השתוקק לחזות בנועם פניו של השאגת אריה, מה גם שהצטער בשומעו על הצער והיסורים שהיו מנת חלקו של השאגת אריה בגלותו. לפיכך ביקש רבי נתן אדלר מהיהודי הממונה על ה'הקדש' בפרנקפורט, שאם יראה בין האורחים הבאים יהודי שמראהו כך וכך, ואליו נלוית זוגתו, יזדרז להודיעו ושכרו לא יקופח. בעל ה'הקדש' שמר את הדברים בלבו וחיכה יום יום לבואו של השאגת אריה. אבל הוא התמהמה בדרכים ורק כעבור שבועות מספר דרכו רגליו בשערי העיר פרנקפורט. היתה זו שעת לילה מאוחרת, רוב תושבי העיר נמו את שנתם ובה'הקדש' המקומי בקושי הסכימו לפתוח עבורם את הדלת.

בהיכנסם פנימה הזדרזה הרבנית להכין לבעלה מעט תפוחי אדמה מבושלים, והוא נטל עמו נר ורמב"ם ישן וישב ללמוד מתוך עיון וריכוז. נעימת קול לימודו של השאגת אריה הפריעה את מנוחתם של האורחים האחרים, והללו הזדרזו וכיבו את נרו בגערם בו על ההפרעה.

השאגת אריה נטל את הרמב"ם ויצא החוצה

האכילה בשביל הברכה

אחד החסידים המקורבים להרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין זיע"א ישב אצלו פעם במוצאי שבת, וראה שהגבאי נכנס ומגיש תפוח לפני הרבי. נטל רבי אהרן את התפוח, בירך עליו ואכלו. ישב החסיד והתבונן כיצד הרבי אוכל את התפוח, ובמוחו חלפה מחשבה: בכך, בסופו של דבר, גם הרבי אוכל תפוח.

הרגיש רבי אהרן הגדול במחשבה זו של החסיד. נפנה אליו ואמר לחסיד: יודע אתה, חשבתי לעצמי, מה בעצם ההבדל ביני לבינך, הלוא אני אוכל תפוח וגם אתה אוכל תפוח, אני מברך ואף אתה מברך, מה אם כן ה'נפקא מינה' בינינו. אלא מאי, המשיך הרבי, אומר לך מהו ההבדל: אני קם בבוקר, מתבונן מבעד לחלון ורואה עץ של תפוחים, ואז אני מתפעם ואומר 'מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייניך', ואיני מרפה מן המחשבה אלא מעמיק ומהרהר מה זה תפוח ומהו שנאמר 'כתפוח בעצי היער' וכיוצא באלה, ואני מתלהב כל כך עד שנדלקת בי התשוקה לברך ולהודות להקב"ה על העץ ועל התפוחים ולומר 'ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם בורא פרי העץ', ומאחר שאסור לברך ברכה לבטלה ולהזכיר את שם ה' לשווא, מבקש אני מן הגבאי שיביא לי תפוח, הוא מביא לי תפוח ואני מברך לה' על הפרי.

והנה באשר לך, המשיך הרבי מקרלין, גם אתה עושה כך אבל קצת אחרת: אתה יוצא לרחוב, רואה את העץ עם התפוחים וחושב לעצמך, הוי איזה עץ יפה, אלו תפוחים יפים, ואז אתה מתאוה מאוד לאכול תפוח, אבל אינך גוזלן ולכן אתה הולך לחנות, קונה לעצמך תפוח, הולך לביתך ואתה מוכן כבר לאכול את התפוח, אלא שאתה ירא שמים ולכן אתה חושב לעצמך, כלום אפשר לאכול בלי ברכה, הרי אם אוכל היום בלי ברכה יקהו למחר שיני, וכבר לא אהיה מסוגל לאכול תפוחים. ולכן אתה מברך, ולאחר הברכה אוכל את התפוח.

היוצא מכל זה הוא: אמת ונכון הדבר כי אני מברך ואוכל תפוח ואף אתה מברך ואוכל תפוח, רק שאני אוכל תפוח כדי שאוכל לברך ברכה ואתה מברך ברכה כדי שתוכל לאכול את התפוח. והאדם המשכיל יוכל לקחת מזה מוסר השכל לכל החיים (שאל אביך ויגדך' עמוד רכג).

אמר רבי ירוחם ממיר זצ"ל: כל ימי לא עמדתי על הערה זו. מורגלים לומר שכשאוכלים צריכים לברך. והנה אם יברך האדם פעם אחת ככוונה ברכת המזון כהוגן וכתיקונו, מיד יראה ויכיר האמת כי הדברים הם להיפך ממשחבתנו, לא 'כשאוכלים צריכים לברך' אלא 'האכילה עצמה היא בשביל ברכת המזון'. מי לא יכיר ויבין כי מתכונתן של דברים הוא שתכלית האכילה הוא בשביל ברכת המזון ולא להיפוך (דעת חכמה ומוסר' ח"ב עמוד מד).

על הפסוקים (דברים ח י"ב) 'וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכָתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. הַשָּׂמֶר לָךְ פֶּן תִּשְׂכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְבַלְתִּי שָׁמֵר מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם. פֶּן תֹּאכַל וְשָׂבַעְתָּ וּבִתִּים טָבִים תִּבְנֶה וְיִשְׂבַּעְתָּ, דִּיִּק הַרְהִ"ק ה'אביר יעקב' זיע"א על כך שבתחילה מוזכרת עניין הברכה 'ואכלת ושבעת וברכת' ואילו בהמשך נאמר 'תאכל ושבעת' ולא הוזכר ברכה. ולכן פירש שתכלית האכילה צריכה להיות למען כבוד שמים ובירור הניצוצות, ואילו האוכל רק בשביל תאות גופו, גם ברכתו בטלה, ולכן לא הוזכר בה ברכה.

ואלו דבריו בספרו 'פתוחי חותם': וזהו 'פן תאכל ושבעת' בזה לא הזכיר ברכה כמו שאמר למעלה 'ואכלת ושבעת וברכת', וכאן לא אמר 'וברכת'. והטעם מפני שהברכה הנאמרה למעלה נאמרה לענין הכוונה שיכוון בברכות ובאכילה כמו שכתבנו, דזוהי הנקראת ברכה כתקנה והוי על

הקדוש האמרי אמת' זיע"א ברכה על 'פרנסה', ושאל את אביו מה זה 'פרנסה?' השיב לו אביו זיע"א: ילד בגילך צריך שידע כי 'פרנסה' בגימטריא 'נשמה', עכדה"ק. והיינו כי שפע הפרנסה שבא מן השמים כולל כל הפרנסות הנצרכות, פרנסה לגוף, פרנסה לנפש, פרנסה לנשמה, ופרנסה לכל הענינים הנצרכים (ביד נביא'ך משל).

כתב הרה"ק האור לשמים' זיע"א (פרשת לך לך ופרשת פינחס): כי אנו צריכים לקיום התורה שיהיה לנו הרחבה גדולה, הגם שאדם יכול לצמצם עצמו ללמוד תורה מעוני ח"ו, אבל מהקיום התורה מהצורך לשפע טובה, כי יש כמה מצות שאנו צריכים לפזר מעות עליהם כמו עשיות סוכה ולולב ואתרוג ודומיהן, וכ"כ מצינו שהש"ת ב"ה נתן לנו מקודם מן לאכול ואח"כ נתן לנו התורה הקדושה... וכשעולה ברצונו של האדם להתחיל בעבודת הש"ת צריך להמשיך שיעבוד אותו מתוך הרחבה... וכאשר שמעתי אומרים בשם מרנא ורבנא מו"ה זושא [מאניפולי] זצללה"ה שפירש הפסוק (דברים ח יב יד): 'פֶּן תֵּאֱכַל וְשָׂבַעְתָּ וּבָתִּים תִּבְנֶה וְיִשְׁבַּחַת. וּבְקִרְיָ וְצִאֲנָה יִרְבְּןָ וְקִסְף וְזָהָב יִרְבֶּה לָךְ וְכֹל אֲשֶׁר לָךְ יִרְבֶּה. וְרַם לְבָבְךָ וְשִׁכַּחְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים', פירוש, על ידי שיהיה לך הרחבת הלב וכל טוב ע"י תמצא אלהותו ית"ש בכל דבר, 'ושכחת' הוא לשון משכח שכח (ב"מ לח). עכ"ה.

השבר הוא רק לענינינו

החפץ חיים זיע"א כתב (מחנה ישראל' פרק ג): מה ששמעתי משל על זה בשם המגיד מישרים ומורה צדק דוילנא. איש יהודי אחד מדורות הקדמונים שכר בית משר אחד במקח שלש מאות רובל כסף לשנה. ושמר הישראל את זמן הפרעון לפרוע להשר דמי הדירה מדי שנה בשנה. ויהי היום שהשר נסע למרחוק והפקיד לאחד מעבדיו על חצרו, וגם על הבית הזה ועוד שאר

ידה ברור. אבל האוכל כבהמה ושוכח ה' בשעת אכילה, וגם ברכתו משפה ולחוף, מצות אנשים מלומדה, ברכה זו אינה ברכה ואינה עולה בשם ואין בה כוח לעשות שום פעולה. לפיכך לא הזכיר כאן ברכה רק אמר 'פֶּן תֵּאֱכַל וְשָׂבַעְתָּ', דהיינו כשתשכח את השם. אם כך, כוונתך באכילה כי אם להשביע ולענג גופך, ולא לשם שמים לברר, וכשיהיה כך גם ברכתך בטלה, דאינה עולה בשם, רק משפה ולחוף, ולפיכך לא הזכיר ברכה בכאן.

בנוח הפרנסה זוכה לרוחניות

כתב הרה"ק מראפשיץ זיע"א (זרע קודש' פרשת וישלח): כאשר שמעתי מפי אדמו"ר מלובלין שאמר, שהוא מתפלל על אדם שיושפע לו עשירות, ובהשפעה זו נשפע גם יראת שמים, כי שפע המקום ב"ה נכלל מכל טוב, וכשהקב"ה משפיע לאדם טובה, כולל בתוכה כל מיני טובות אפילו יראת שמים, דהיינו העזר הבא לו מקודש, על דרך (איוב מא ג) מי הקדימני ואשלם, ודפח"ח. ולזה יכוון כל אדם בתפילתו על צרכי הגוף, כי נכלל בזה גם צרכי הנפש.

וזה הענין שהחזוה מלובלין זצוקללה"ה נשאר תוארו בשם 'רבי' אצל העולם שמזכירים את שמו לעולם אומרים 'הרבי מלובלין', על שהיה אוזח בשיטה שהעניות מעבירה על דעת קונו (עירובין מא:). והשתדל בתפילתו על פרנסה בהרחבה על העולם. והמגיד מקאזניץ על שהיה מתנגד לזה והחזיק בשיטתו שיאה עניות לישראל (תגינה ט:). ולא היה משתדל להיטיב המצב בענין פרנסה נשאר בתואר מגיד על העולם (מגיד דבריו ליעקב' פרשת בשלח).

סיפר הרה"ק ה'פני מנחם' זיע"א, שבהיותו ילד רך בשנים שמע שמבקשים החסידים מאביו

לסבלם כלל אך כאשר יבוא לעולם הגמול ושם יקבל הרבה שכר תחת כל שעה ושעה של יסורים
סבל בעוה"ז וכדאיתא במדרש רבה על הפסוק זכור ימות עולם אמר להם הקב"ה כל זמן שאני מביא עליכם יסורים בעוה"ז תזכרו כמה טובות ונחמות עתיד אני ליתן לכם לעתיד לבוא עכ"ל.
יחשוב האדם אז בנפשו הלאי ויותר טובה היה לי אם היו לי אז יסורים יותר כי אז היה לו הרבה יותר עונג נצחי על ידי זה. ועיקר הכל הוא להאמין שכל מה שנזדמן לו הוא רק השגחה פרטית מאתו יתברך והוא רק לטובתנו וכמו שאחז"ל כל דעבדין מן שמיא לטב הוא דעבדין.

כמה חדשים אחרי המלחמה הנוראה כשהגיעו ראשוני הפליטים אירח הרה"ק האמרי אמת' זיע"א את אחד מהם על שולחנו בסעודת שבת קודש, ואמר כי חז"ל דורשים על הפסוק (דברים י ב) **'וְאָתְּבִי עַל הַלְּחַת הָרְאשִׁים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשִׁמַּתָּם בָּאָרוֹן' - 'תני רב יוסף: מלמד, שהלוחות ושברי לוחות מונחין בארון' (מנחות צט).** ונשאלת השאלה: אם הם שבורים למה להניחם בארון?

עוד קשה מה שאמר משה רבינו לכלל ישראל על הלוחות (דברים ט ז) **'וְאֶתְּפֹשׂ בְּשִׁנֵּי הַלְּחַת וְאֶשְׁלַכְּם מֵעַל שְׁתֵּי יָדַי וְאֶשְׁבְּרֵם לְעֵינֵיכֶם,** מה הוסיף לנו משה רבינו במילת 'לענייכם'.

ותירץ, שהנה אצל יוסף בזמן שאסר את שמעון גם כן כתוב 'ויאסור אותו לעיניהם', ושם מפרשים חז"ל 'לא אסרו אלא לעיניהם', כיון שיצאו הוציאו והאכילו והשקהו. **וגם בשבירת הלוחות זה היה רק 'לענייכם', שלעניי כלל ישראל היה כאן שבירת הלוחות, אבל לאמיתו של דבר הם שלמים וקיימים, וממילא צריכים לשימם בארון. וכן בכל הזמנים כשיש שבירת הלוחות השבר הוא רק לעינינו, אבל לאמתו של דבר אין שום כח בעולם שיוכל להתגבר עלינו ח"ו** (אהל משה' בדי נחמה פ"ב).

הרבה בתים שכורים, שיהיו גם כן תחת רשותו. והפקיד ההוא היה איש מבקש תואנות ורע מעללים מאד, והוסיף על המקח עד חמש מאות רובל כסף. ובבוא יום זמן הפרעון שלח וקרא לאיש היהודי בבוקר ושיביא אתו כסף הפרעון, והנה חסר לאיש היהודי אז עשרים רובל כסף. ויתחנן לו כי ימתין לו איזה ימים. ולא רצה אלא דוקא באותו היום יפרע לו.

וכראות הפקיד באותו היום שלא הביא לו שלח וקראהו ויכהו בשוטים עשרים הכאות תמורת העשרים רובל כסף. וכן עשה הפקיד הזה עוד לכמה אנשים וגזל ועשק אותם, עד שבמשך הזמן נעשה עשיר גדול וקנה חצר לעצמו. וירע להיהודי מאד על הבזיון והחמס שנעשה לו.

ויהי היום במשך איזה שנים בא השר לביתו ויאמר איש היהודי לאשתו: אלך נא אל השר ואספר לו את החמס והבזיון שעשה לנו פקידו. וילך האיש ויספר לפני השר את כל פעולותיו הרעות של פקידו, איך שגזל וחמס את הכל, וגם ההכאות המשוונות אשר קיבל מאתו על לא חמס בכפיו. וירע מאד בעיני השר על גודל רשעת פקידו ויכמרו רחמיו על היהודי הזה, ויאמר לו: לכן תחת כל הכאה אני גוזר שיתן לך מאה רובל כסף, והנה יש לו חצר של ארבע אלף רובל כסף, חצי חצרו יהיה שלך! ונתן לו מכתב תעודה על זה. וכראות אשתו של זה היהודי שבעלה נשתאה כל כך בחצר, יצאה גם היא לחצר לראות מה נעשה בהמשפט, ויהי כאשר באה להחצר יצא בעלה מחצר השר ופניו זועפים. ותאמר לו: בעלי, מה נעשה במשפטך? ויראה לה את המכתב תעודה שנתן לו השר, אשר חצי החצר של פקידו יהיה שייך לו! ותאמר לו: אם כן למה אתה דואג כל כך. ויען ויאמר לה: בין כך ובין כך כבר עבר כאב ההכאות, יותר טוב היה לי אם היה אז מכני ארבעים הכאות והיה כל החצר שייך לי.

כן הדבר ממש בעוד שהאדם מקבל היסורים בעוה"ז הוא דואג ומצטער ע"ז מאד ואינו רוצה

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
 ארמונר שיחי' בן איזה < צילה שתחי' בת דורה
 רונית בת ינינה יעל < בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחיו
 להצלחה רבה ומזופלנה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של רבי מרדכי באנעט מניקלשבורג

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
 והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
 - מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

חייג עכשיו והגליון בדרך אליך

ארץ ישראל 04-8628888 לונדון 1027-211-208-44